

Beste
Boeken juf
meester
2023

Inhoud

Voorwoord 03

Maaike Verstraete 04

PIRLS 2021: 'Effectief
leesonderwijs moet
de dalende trend keren' 08

Uitneembare leeskaarten 25

Sassafras De Bruyn 29
bouwt nestjes in
je hoofd

Daisy Vandaele 30

Piloottraject Boekstart 32
voor kleuters: hoe de
Vertellerij en Land
van Nu de handen
in elkaar sloegen

Naar een rijke interactie 34
tijdens het voorlezen:
aan de slag met
interactief voorlezen

Word jij mijn 36
voorleesbuddy?

De uitreiking 51

Natalie Van Den Bergh 12

Met poëzie 15
aan de slag

Lieselot Vannieuwenhuysse 18

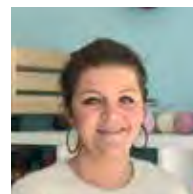
Afhakende lezers: 21
wat doe je eraan?

Lezen en taal in 23
Brussel en Brugge:
zoek de 10 verschillen

Griet Kempen 39

Lezen met luisterverhalen 42

Cindy De la Rivière 46

Misjka: kleine houvast, 48
grote toeverlaat

Ga je mee voor een sterke focus op lezen en taal? Dit magazine wil kwaliteitsvol leesonderwijs op de klasvloer stimuleren. Bij elke leerkracht de ambitie aanwakken om lezen een cruciale plek te geven, vanuit een doordachte leeslijn, van de kleuterschool tot en met het secundair onderwijs en met een sterke focus op technisch lezen, begrijpend lezen en leesmotivatie. Leesonderwijs speelt een belangrijke rol bij taalvaardigheid, de sleutel voor alle leren. Het is ook van belang in de culturele en persoonlijke ontwikkeling van kinderen. Via rijke taal opent zich een hele wereld.

Om de kansen op een beter leesbegrip te maximaliseren, is een **brede visie op leesvaardigheid** het meest aangewezen. Het begrip leesvaardigheid omvat verschillende deeltaalvaardigheden en componenten, die in een logische opeenvolging op elkaar inhaken en elkaar versterken: voorbereidende leesvaardigheden, technisch lezen, begrijpend lezen, algemene leesvaardigheid en leesmotivatie. Deze beïnvloeden elkaar onderling, maar worden daarnaast ook beïnvloed door tal van andere elementen zoals de leerling zelf, het onderwijs, de familie en de gemeenschap. Geïsoleerde initiatieven hebben weinig effect. Ga dus voor **een combinatie van verschillende leescomponenten** bij je didactische keuzes en stem af op **jouw schoolcontext**.

Dit magazine is geen naslagwerk of pleidooi voor specifieke methodes om als school je volledige leesbeleid uit te tekenen. Wél wil het je **inspiratie bieden** vanuit de praktijk en je **vertrouwen geven** om met je team aan de slag te gaan. De 6 genomineerde boekenjuffen geven je een inkijk in hun aanpak en visie van de school. Waar liepen ze tegenaan op hun school? Hoe pakten ze het aan? Met wie werken ze samen? Ze vertellen honderduit over hoe ze inspelen op de noden van hun leerlingen en hoe ze hun praktijk kritisch evalueren. Ze nemen je mee in hun zoektocht en geven aan wat in hun klaspraktijk werkt.

Wat betekent dit voor jouw school? Effectief leesonderwijs realiseer je niet van vandaag op morgen. Inzichten uit wetenschappelijk onderzoek bieden basisprincipes en geven richting aan je taal- en leesbeleid. Op basis van de analyse van de Lezen op School-projecten en de resultaten van een umbrella review op vraag van de Vlaamse minister van Onderwijs van meer dan 3.000 methodologisch sterke en evidence-informed wetenschappelijke studies trokken de onderzoekers conclusies voor een effectief leesonderwijs. Het resultaat vind je in *Les in Lezen. Inspiratiegids voor effectief leesonderwijs in het kleuter-, lager en secundair onderwijs* met 16 inspiratiefiches. Via deze fiches krijg je meer gedetailleerde inzichten in elke leescomponent, maar hier alvast enkele algemene richtlijnen:

Effectief leesonderwijs

- selecteert de meest succesvolle interventies voor leesvaardigheid
- zet vroeg en preventief in op componenten van leesvaardigheid
- combineert meerdere componenten van leesvaardigheid
- combineert leesmotivatie steeds met andere componenten van effectief leesonderwijs
- schenkt ook aandacht aan aspecten van effectief leren
- zorgt ervoor dat lezen zowel in de schoolse als buitenschoolse context aanwezig is

Als leerkracht en directeur geef je effectief leesonderwijs vorm en maak je voor je leerlingen het verschil. Met grondige kennis, een rijke schat aan sterke voorbeelden en onderbouwde inzichten ben jij de spil in de uitwerking van een breed gedragen taal- en leesbeleid en zorg je voor een goed leesklimaat op school. Zo creëer je meer kansen en meer kwaliteit voor je leerlingen.

onderwijs.vlaanderen.be/leesoffensief

Vind de inspiratiegids Les in Lezen op uantwerpen.be/nl/projecten/les-in-lezen

‘We maken tijd voor lezen en laten leerlingen dagelijks in contact komen met lezen.’

Juf Maaike

‘In de klas, in de leesklas én thuis lezen?
Die combinatie is nodig.’

Juf Natalie

‘Boeken zijn een dankbare manier
om moeilijke thema’s aan te kaarten.’

Juf Lieselot

‘Aan elke krachtlijn uit ons leesbeleid
hebben we acties op korte, middellange en
lange termijn gekoppeld.’

Juf Daisy

‘Leerlingen die lezen, hebben zoveel leervoorsprong
en steken met elk boek extra kennis op.’

Juf Griet

‘De transfer naar de openbare bib
vinden we belangrijk.’

Juf Cindy

Voorwoord

WHAT'S IN A NAME?

Ik stam uit de tijd toen de dieren nog spraken en studeerde af als *onderwijzeres*. Ik blijf het een mooi woord vinden, (w)onderwijzer ... Woorden wijzen, blikken verruimen, in elk vak goesting zaaien en in de kleine oogjes oogsten. Ligt daar het antwoord op de vraag waarom ik deze job nog steeds de mooiste vind? Nu, *leerkracht* is dan weer een moedige omschrijving in tijden waarin onze broodwinning als knelpuntberoep staat geklasseerd.

Naadloos dus van *leerkracht* naar *leeskracht*. Dat ene lettertje maakt vaak een wereld van verschil voor onze leerlingen, van de kleine luistervinkjes tot de TikTokers. Want alles wat je hun aanbiedt, kan gelinkt worden aan een boek. Waarom?

CHATGPT

Digitale dummy, Wordwizard zonder magie, prototype prutser, pure gebruiker ... Zoals koffie, zonder de suiker. Dat is mijn ICT-profiel.

In mijn klasbiotoop lezen we in de Wablieft-krant over ChatGPT. En wat bleek? Drie van mijn digikids hadden het medium al getest bij huiswerk ...

Hoog tijd dus dat juf Trui nog eens een 'trui op de groei' aantrekt en hem past via het account van zoonlief, die ChatGPT handig vindt bij zijn hogere studies. Ik vraag of hij er ook wijzer van wordt. 'Dat is een complex antwoord', repliceert hij subtiel en hij keert terug naar zijn leesvoer *De cyberarena*.

Waarom lezen? Ik vraag het aan ChatGPT. Je moet het ook maar eens doen ... Dan krijg je deze redenen, elk met een degelijke uitleg:

'Kennisverwerving, taalontwikkeling, cognitieve stimulatie, creativiteit, empathie, ontspanning en minder stress.'

Kortom, lezen is een essentiële vaardigheid die ons helpt te groeien, te leren en ons bewustzijn te vergroten. Het heeft talloze voordelen voor onze intellectuele, emotionele en sociale ontwikkeling.'

Worden we vrienden, ChatGPT en ik? Ik vraag het hem/haar/het/hun wel eens, als we elkaar goed kennen en het in het echt ook klikt.

PASSIE EN VERWONDERING

Toch mis ik iets als ik dat antwoord lees: het idee dat de woorden komen van een mens die schrijft met passie en verwondering. Wijlen Caroline Pauwels vertelt waarom we lezen in haar boek *Ode aan de verwondering* en woordkunstenaar Wouter Deprez zegt het in zijn voorstelling *Speech*, met een groot hart en soms hard voor onderwijs:

'Bovenal leerde juf Clara ons krulletjes ontcijferen. Letter na letter schreef ze op bord en nadat we ze met de klas samen hadden geproefd, kregen we ze mee naar huis op kleine stukjes witgelig karton. Ik bewaarde ze in een houten sigarendoosje, van nonkel Noël.'

Het geestigste vond ik de woorden die hard op elkaar leken. Dat je enkel door de 'n' te vervangen door een 'r' van een boon een boor kon maken, was een openbaring. En dat 'scheel' en 'scheet' zo nauw verbonden waren, kon ook geen toeval zijn. Keek je bij een moeilijke scheet scheel? Het was een vraag waarvan ik hoop dat ik ze niet heb gesteld aan juf Clara.'

Passie en verwondering: zoveel dank aan hen die me onderdempelden in het heerlijke Boekenjuf-bad en zonder twijfel ook de drijfveer van hen die na mij komen.

Trui
Beste Boekenjuf 2022

WINNAAR

Maaike Verstraete

SCHOOL: juf van het vijfde leerjaar op Gemeentelijke Basisschool De Horizon in Snaaskerke, Gistel

FAVORIETE KINDERBOEK: *Hoe rooier, hoe mooier*, Kathy Stinson, Gottmer

‘WE MAKEN PLAATS EN TIJD VOOR LEZEN’

De Beste Boekenjuf van 2023 is een Moeyaertfan met een zwak voor wist-je-datjes en mooie illustraties. Haar klas straalt ‘Hier wordt gelezen’ uit. Ook op schoolniveau zet juf Maaike het lezen mee op de kaart. En die leesvlag aan de schoolpoort? Die wappert elke maandagmiddag.

‘We merkten dat het leesniveau daalde. Net als de leesmotivatie. En er ging een erbarmelijk aantal leerlingen in hun vrije tijd naar de bib. Dat moeten we aanpakken, dachten we. Zo is het kernteam rond lezen in onze school gestart. Daar zit ik sinds drie jaar in en ik krijg er ook drie lesuurtjes voor. Naast mijn klaswerking heb ik dus ook een voetje in het beleid. Ideaal, als je het mij vraagt. Het project Leerkracht-Leeskracht bracht onze ambities in een stroomversnelling. Het hielp om prioriteiten te leggen. Dat werden onder meer het begrijpend lezen en tijd maken voor lezen.’

PRIORITEITEN EN ACTIEPUNTEN

‘Er volgde een hele lijst actiepunten. Elke klas van de tweede en derde graad werkte bijvoorbeeld drie brede DENK-thema’s uit. Die manier van werken biedt voldoende houvast, maar laat ook marge om eigen accenten te leggen. Waarom DENK? De focus op begrijpend lezen sprak ons daarin aan.’

‘We maken tijd voor lezen en laten leerlingen dagelijks in contact komen met lezen.’

‘De kleuters en eerste graad zijn meer met LIST bezig, met hommellezen en RALFI-lezen. Het kleuterteam is ook fel in de woordenschat en woordenschatlijsten gedoken. In het eerste leerjaar komt al wel een eerste DENK-thema ‘light’ aan bod. Het is nog pril om uitspraken over de effecten te doen. Al toonden de laatste LVS-testen wel een sprong vooruit.’

MEER LEESTIJD MAKEN

‘Om meer leestijd te maken, onze tweede prioriteit, hebben we een vaste dag gekozen waarop de hele school leest. Dat is maandagnamiddag geworden. Het is een heel verbindend moment. De vlag hangt uit aan de schoolpoort, zodat ook ouders het weten en er een gesprek met hun kinderen over kunnen aanknopen.’

‘Met de hulp van de boekenworm en de leesfee geven we body aan dat moment. Ze gaan langs in alle klassen. De leesfee heeft altijd een gedicht mee, want ze houdt van poëzie en rijmen. Boekenworm houdt meer van weetjes en strooit die gul in het rond.’

‘Los van dat moment op maandag plannen we het lezen in de klas structureel in. We maken er tijd voor en laten leerlingen dagelijks in contact komen met lezen. Dat zorgt voor een routine en maakt dat ze sneller, liever, meer lezen. In mijn lessen zoek ik bewust naar manieren om lezen te integreren, zonder dat het alles domineert. Onlangs had ik het WERO-thema spijsvertering. In plaats van een clipje van schooltv.nl, neem ik een Waanzinnig om te weten-boek. Dat maakt van die les geen les rond boeken, maar er is toch maar een boek in geweest. Staan er medianen en gemiddelden op de planning? Daar past een boek met infografieken bij. Zo sluipt een boek in elke les binnen.’

WAT ZEGT EEN 8 OP 10?

‘Bij een nulmeting gaven ouders aan dat ze wel wisten dat we op school met lezen bezig zijn. Maar wat we juist deden? Daar zei dat ene vage punt op het rapport niks over. Transparante communicatie naar ouders stond dus ook op onze to-dolijst. We proberen dat nu met klasblogs en we hebben bladwijzers voor elke graad gemaakt. Die zitten het hele schooljaar in de agenda, waardoor ze een goede reminder voor ouders zijn. Er staat op welke thema’s we behandelen, waar we zitten op de leeslijn en wat we verwachten. Zelf lid worden van de bib bijvoorbeeld (derde graad), of er samen met de ouders naartoe gaan (tweede graad).’

‘Ook onze rapporten zijn belangrijk in dit verhaal. We gaven ze de vorm van een meegroeimap voor de hele schoolloopbaan. Elke rapportperiode opent met een gepersonaliseerd woordje van de leerkracht. Daar probeer ik altijd een gedicht in te stoppen. Verder zijn er de punten, die we koppelen aan concrete doelstellingen als ‘tekstsoorten onderscheiden’ en ‘een uitnodiging kritisch lezen’. Een 8 op 10 zegt nu dus veel meer dan vroeger.’

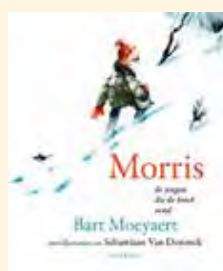
'We hebben ook zelf een intern klasscoreformulier gemaakt volgens het DENK-schema. Het uitgebreide Excel-bestand van DENK hebben we zo schooleigen gemaakt. Hoe verloopt het gesprek met het denkmaatje? Gaat dat goed, dan krijgt die leerling een code groen. Bij oranje of rood geef je als leerkracht een opmerking (bijvoorbeeld werkt niet goed samen). De intonatieoetsen, de schrijfmotoriek ... al die evaluaties zijn op een en dezelfde plek gebundeld. Handig als je wil nagaan hoe het vorig jaar met een leerling liep.'

'Ik zoek bewust naar manieren om lezen te integreren, zonder dat het alles domineert.'

ACTUEEL EN KWALITATIEF BOEKENAANBOD

'Als je binnenkomt in onze klassen, moet je voelen: hier werkt men rond boeken. Elke klas heeft intussen een boekenhoek. Die hebben we ook eens aan elkaar voorgesteld. Dat was fijn om te doen. We wilden actuele, kwalitatieve boeken in onze klassen en begonnen dus Marie Kondo-gewijs te ontspullen. Ik heb een subsidiedossier uitgeschreven voor een Cera-project. Dat deed ik bewust vanuit DENK: we willen die thema's in de klassen uitwerken, dan hebben we een ruim aanbod informatieve boeken nodig. Het subsidiebedrag betekende een welkome ruggensteun voor elke klas. Ook ons oudercomité deed een financiële inspanning.'

IN DE BOEKENKAST VAN JUF MAAIKE

'Ik probeer met ons klasaanbod de bib te spiegelen: leerlingen labelen elk nieuw boek zoals in de openbare bibliotheek. Dat vaste, eigen aanbod vullen we aan met boeken van de bib in Gistel. Daar gaan we met de oudsten maandelijks met de fiets naartoe. De jongere leerlingen gaan wat minder frequent, met de schoolbus. Regelmatig spring ik ook de bib van Oostende binnen voor extra's.'

DE DROOM MET HET LADDERTJE

'Elke collega probeert zo ruim mogelijk aan te bieden. Ik selecteer deels op buikgevoel, deels naar mijn persoonlijke smaak, maar ik probeer me ook te verplaatsen in de lezer die ik niet ben. Heb ik wat minder met Geronimo Stilton, dan bied ik het wel in mijn klas aan, maar zal ik het niet voorlezen. Voorlezen doe ik trouwens heel regelmatig. Mijn volgende boek wordt *Julia en de haai* van Kiran Millwood Hargrave. Dat verhaal heeft wat Lampje-vibes en is mooi vormgegeven. Daar heb ik wel een zwak voor.'

'Ik probeer me ook te verplaatsen in de lezer die ik zelf niet ben.'

'Door plaats en tijd te maken voor boeken, creëren we volop kansen om leerlingen een boekenklik te laten maken. Bij sommigen is dat liefde op het eerste gezicht, bij anderen wordt het een moeilijkere zoektocht die ik graag met hen aanga. In mijn ultieme droomschool gebeurt dat in een extra ruimte die helemaal aan boeken is gewijd, naast de klas. Met een podium en een aulagevoel. Dat zou ideaal zijn voor auteurslezingen. Daar koppelen we dan nog een *wall of fame* aan en allemaal leuke leesplekken. En zeker ook een laddertje. Een laddertje maakt het pas echt af.'

LEZEN MET DENK & LIST

LIST en DENK zijn twee wetenschappelijke onderbouwde didactische programma's van professor dr. Thoni Houtveen (Hogeschool Utrecht) om in het kleuter- en lager onderwijs rond lezen te werken. Met LIST geef je uitdrukkelijk tijd en plaats aan lezen en leesstrategieën, terwijl DENK op begrip- en lezend lezen focust. Hoe kan je er in jouw klaswerking mee aan de slag? Op de website van KlasCement vind je diverse

leermiddelen met inspiratie en tips. Fieke Van der Gucht legt in tijdschrift Fons 14 uit hoe DENK en LIST zich tot elkaar verhouden.

klascement.net/thema/leesbeleid
taalunie.org/dossiers/32/begrip- en-leesmotivatie

Breng cultuur in je klas

Sterk cultuuronderwijs biedt heel wat mogelijkheden om talenten, culturele en creatieve vaardigheden van leerlingen te ontdekken en te stimuleren. Door lessen cultuurrijk te benaderen krijgen de leerlingen meer betekenis. Door te reflecteren en te verbeelden zet je jongeren creatief in gang. En versterk je hun **cultureel bewustzijn en culturele expressie**. Dat kan in alle leergebieden. Cultuur is dus onderdeel van elk vak.

LESTIPS VAN MAAIKE

INSPIRATIETIPS

Ik volg veel illustratoren, boekhandels en bibliotheken op sociale media. De Facebookgroep Leerkracht-Leeskracht en de Jongerenboekensite bieden volop inspiratie. De Instagram-accounts Saar leest en De klas van Eva zijn waardevol voor de kleuterinstek. Inspiratie haal ik ook op de website van Cultuurkuur. Ik kan opkijken naar succesverhalen van andere leerkrachten.

BOEKEN IN ELK GEZIN

Om boeken binnen te brengen bij gezinnen waar dat niet evident is, ontwikkelde ik verteltassen voor de kleuters. Daarin zit telkens een boekje en een verwerking. Dat gaat met een wisselsysteem mee naar huis.

LUISTERPUNTBIB EN ANDERSLEZEN-APP

Met de Luisterpuntbib hebben we een warm contact. Ze bellen je persoonlijk op om te vragen of het lukt. Dankzij hun luisterboeken en de Anderslezen-app heb ik een leerling kunnen overtuigen om mee te doen met de Leesjury. Heel fijn dat het ook mogelijk is om met die account thuis verder te lezen.

luisterpuntbibliotheek.be/scholen

ikhaatlezen.be/begeleiders

LEESERVARINGEN UITWISSELEN

Daarvoor vind ik de leeskaartjes van CANON Cultuurcel tof. Die zitten in het midden van dit magazine en je kan ze ook downloaden op cultuurkuur.be.

SAMENWERKEN MET EEN BOEKHANDEL

We werken fijn samen met Jeukiboek, een onafhankelijke boekhandel. Zij kennen hun metier. Handig als ik een verteltas samenstel of op zoek ben naar alternatieve strips. Brengt de Sint boeken? Dan sturen ze een zichtzending met een hoop boeken waarin collega's kunnen neuzen.

VOORLEZEN OP HET MAANDELIJKSE FORUM

Op het maandelijks forum zetten we de jarigen in de bloemetjes, vertellen we nieuwtjes én lezen we voor. Dat gebeurt altijd door een BV: een Bekende Voorlezer. Dat kan de burgemeester zijn, een leerkracht of een ouder. Leerlingen zitten dan met honderd in de turnzaal muistil te luisteren. Een magisch moment!

Met **Kunstkuur** voeg je de kennis van de academie toe aan jouw lerarenteam!

Tijdens een driejarig traject **delen** een **leerkracht** en een **dco-docent** samen de klasvloer. Zo leren beide leerkrachten van elkaar. Als leerkracht breng je je lessen op een meer betekenisvol en hoger niveau. Je vergroot het cultureel bewustzijn en stimuleert de culturele expressie van je leerlingen.

'Een boek is altijd het vertrekpunt voor onze lessen in het kader van Kunstkuur. Academiedocent Yoeri brengt een boek op zo'n manier dat de taal van onze leerlingen sterk verrijkt wordt. Hij prikkelt de leerlingen zo sterk dat ze zelfs vragen naar het boek of er thuis rond gaan knutselen. Tel daarbij nog de dingen die hij maakt, de taal die daarbij komt kijken en elke leerling die op zijn niveau kan werken. Dat geeft een perfect plaatje. Ik zie leerlingen met zware rugzakjes hier tot rust komen en trots met hun werk zwaaien. Ook zelf steek ik er veel van op. Ik voel me intussen gesterkt om dingen in de klas uit te proberen.'

Juf Julie – Vrije Basisschool Mickey Mouse in Genk

PIRLS 2021: 'EFFECTIEF LEESONDERWIJS MOET DE DALENDE TREND KEREN'

Bij de laatste PIRLS, een internationale test op begrijpend lezen in het vierde leerjaar, gaan Vlaamse leerlingen 4 maanden achteruit ten opzichte van 2016. Hoe komt dat? Onderzoeker Katrijn Denies duidt de resultaten en motiveert scholen: 'PIRLS 2021 kwam nog te vroeg om een impact te zien van onze extra inspanningen rond leesbevordering en effectief leesonderwijs.'

ONZE LEERLINGEN SCOREN GEMIDDELD 511. HOE MOETEN WE DAT CIJFER INTERPRETEREN?

Katrijn Denies, onderzoeksmanager Onderwijseffectiviteit en -evaluatie:

'De resultaten voor Vlaanderen zijn echt niet goed. PIRLS gebruikt een schaal met score 500 als middelpunt. We scoren nog maar nipt hoger dan dit middelpunt maar lager dan de mediaan. Ter vergelijking: topland Singapore haalt een gemiddelde van 587 punten.'

'Eigenlijk is de evolutie die we doormaken nog belangrijker. PIRLS wordt om de 5 jaar afgenomen. Tussen 2006 en 2016 gingen we al sterk achteruit. Die dalende trend zetten we verder. Bovendien verliezen we meer punten dan veel andere landen op de PIRLS-schaal. Je kan stellen dat de leerlingen nu 4 maanden achterlopen op de leerlingen uit 2016 en zelfs 10 maanden ten opzichte van 2006. We speelden dus op 15 jaar veel kwijt.'

'Wat betekent die gemiddelde score van 511 nu? Slechts 3% van de geteste leerlingen blinkt uit in begrijpend lezen. Zij kunnen complexe info herkennen en een eigen visie onderbouwen. Is een personage eerst bang en later blij, dan weten de sterke lezertjes waar die emoties omslaan in de tekst en waarom. Maar die groep is vandaag dus heel klein, kleiner dan in 16 andere landen van de EU.'

'Werken aan effectief leesonderwijs en een goed leesklimaat op school moet gebeuren in het kader van een doorgaande leerlijn voor de hele basisschool, vanuit een sterke visie die door het hele schoolteam nagestreefd wordt.'

'Op het laagste leesniveau kan je expliciete info uit de tekst halen. Als er in de tekst staat: "Marie is 10 jaar", dan kan de lezer Maries leeftijd invullen. 6% van de leerlingen slaagt daar meestal niet in. Zij behalen zelfs dat laagste niveau nog niet. In de PIRLS-test zat ook een tekst over een wolf die zich verveelt en dus mensen wil opzoeken. We lezen dan uitgebreid over wat de wolf overkomt bij de mensen, maar op de vraag wat die wolf uit verveling wou doen, kruist 15% van de leerlingen niet "mensen zien" aan maar een foutief antwoord zoals "hij wil lachen" of "hij wil een goede jager worden". Bij die zwakste groep zien we ook een sterkere knik omlaag in de curve van 2016 naar 2021. Die scherpe daling moeten we echt proberen om te buigen.'

'Ook de te grote groep leerlingen die wél het lage niveau behalen maar daar blijven steken, baart ons zorgen: in 2006 had nog 50% van de leerlingen minimaal een hoog niveau en 10% hooguit een laag niveau. Nu vertegenwoordigen die 2 groepen elk 30% van de geteste leerlingen.'

WELKE OORZAKEN ZIE JE VOOR DIE DALENDE TREND?

'De test werd afgenomen toen corona ons al een jaar teisterde. Dat heeft zeker een impact, maar het verklaart niet alles, want in Vlaanderen verliezen we meer punten dan in de meeste andere EU-landen. Er speelt dus meer. Uit die puntmeting kunnen we helaas geen oorzaken aanduiden. Dat lukt bijna alleen bij een gecontroleerd experiment waarbij een groep leerlingen op een andere manier les krijgt dan de controlegroep.'

'Maar uit de bijbehorende vragenlijsten weten we wel welke trends tegelijk met de daling in de prestaties plaatsvinden. Bijvoorbeeld: leerlingen in 2021 hadden minder kansen om leesboeken van school mee naar huis te nemen. Directies en leerkrachten geven ook aan dat ze het vertrouwen wat kwijt zijn. Directeuren betwijfelen of al hun leerkrachten de leerplannen goed kennen en succesvol nastreven. Leerkrachten twijfelen aan hun aanpak en aan de mogelijkheden van hun leerlingen.'

'In vergelijking met andere landen scoren we heel laag op dat 'academisch optimisme'. Leerkrachten missen het vertrouwen dat ze leerlingen kunnen inspireren. De berichtgeving over onderwijs speelt hierin een rol, denk ik. Als je telkens hoort dat het niveau daalt en als het nieuws over hoe we samen gaan werken aan beterschap dan niet luider klinkt, is het moeilijk om de moed erin te houden. Een tekort aan maatschappelijke waardering voor leerkrachten doet daar ook geen goed aan.'

HEEFT DE THUISITUATIE VAN DE LEERLINGEN EEN INVLOED OP DE RESULTATEN?

'Het aantal boeken thuis daalt stevig. En ouders doen in vergelijking met andere landen vrij weinig rond vroege geletterdheid. 9% van de bevroegde ouders las nooit verhalen voor aan hun kleuters. 30% van de leerlingen speelde als kleuter bijna nooit met speelgoed waar letters op staan, zoals een puzzel of trein met letters op de wagons.'

'Ouders lezen zelf ook niet heel graag of vaak. Lezen is leuk en interessant: die boodschappen krijgen Vlaamse leerlingen daarvoor minder dan in de andere Europese vergelijkingslanden. Het leesklimaat is in Vlaanderen zwakker dan elders. Gaat het vooral om laagopgeleide ouders of interesseren ook hogeropgeleiden zich minder voor boeken? Dat spitten we nu verder uit. Hangt dit samen met de thuistaal of tijdgebrek? Ook dat vraagt verder onderzoek.'

'Een kind heeft meer nodig dan de rijke talige interacties die de leerkracht aanbiedt in de klas. Ouders moeten praten, (voor-)lezen en zingen met hun kinderen, liefst in de taal die ze het best beheersen. Leerlingen die thuis geen Nederlands spreken, stimuleren we best om ook buiten de school hun Nederlandstalige woordenschat en grammatica te verbeteren. Met zomerscholen of laagdrempelige taalrijke culturele en sportieve activiteiten dompel je die leerlingen spelenderwijs onder in het Nederlands.'

DE GROEP LEERLINGEN DIE THUIS GEEN NEDERLANDS SPREEKT, NAM SINDE 2016 STERK TOE. IS BEGRIPEND LEZEN DAN VOORAL MOEILIK VOOR ANDERSTALIGE LEERLINGEN?

'Dat 48% van de leerlingen een andere thuistaal heeft - tegenover 34% in 2018 - heeft zeker een weerslag op het gemiddelde. Maar je kan niet stellen dat begrijpend lezen vooral of alleen voor hen moeilijk is. Eigenlijk zakt in PIRLS 2021 de score bij de leerlingen die thuis Nederlands spreken het sterkst. Die leerlingen doen het nog altijd duidelijk beter dan de groep die een andere thuistaal heeft, maar het scoreverschil neemt af. We willen graag uitzoeken hoe dat komt. Overhaaste conclusies zoals "ze krijgen minder aandacht in de klas" kan dit onderzoek op dit moment niet hard maken.'

UIT JULLIE BEVRAGINGEN BLIJKT OOK DAT VEEL LEERLINGEN MET HONGER NAAR SCHOOL KOMEN.

'Ja. 43% van de leerlingen kruist dat aan. Deels omdat sommige ouders niet de gewoonte hebben om met hun kinderen te ontbijten, deels uit armoede. Het probleem treft ons ook wat harder dan andere landen. Er is een samenhang tussen honger en slechtere prestaties, merken we in de bevragingen bij leerlingen en de toetsresultaten. Het toont aan: met honger kan je niet goed leren.'

'Scholen kunnen de honger niet zelfstandig oplossen. Die houden al zoveel balletjes in de lucht. En leerkrachten hebben al hun onderwijstijd nodig. Elke ouder en beleidsmaker moet er zich van bewust zijn dat dit ernstige probleem het niveau van school en leerkracht overstijgt. Zonder de expertise en ondersteuning van armoede-, welzijns- en gezondheidsorganisaties geraken we hier niet uit.'

WAT KAN JE ALS LERAAR DAN WEL DOEN? EN HOE BLIJF JE GEMOTIVEERD?

'Leerkrachten doen er zeker toe. Na PIRLS 2016 startte veel onderzoek naar effectief leesonderwijs. Die info is gebundeld en door veel verschillende instanties in kaart gebracht. De Taalraad, het Leesoffensief, de nascholingen, de Boekenjuf of -meester, het taalintegratietraject: allemaal pogingen om effectief leesonderwijs op de klasvloer te krijgen. Om de impact te zien, daarvoor kwam PIRLS 2021 nog te vroeg. Maar we verwachten van die inspanningen echt wel positieve resultaten omdat ze veelal 'evidence-informed' zijn.'

'Evalueer je leesbeleid en verzamel cijfers. Zoek hulp indien nodig. Een sterk leesbeleid vraagt tijd om in te sijnelen.'

'De nieuwe praktijkgids voor effectief leesonderwijs is voor leerkrachten een prima houvast voor een effectieve leesaanpak in hun klas. Die gids bevat ook inspiratie voor voorbereidende leesvaardigheden, zoals woordenschat uitbouwen of een verhaal opbouwen. Technisch lezen krijgt er een plek naast begrijpend lezen, want klanken herkennen is heel belangrijk voor een goed tekstbegrip. In de praktische fiches staat bijvoorbeeld hoe je kan modelleren door hardop na te denken terwijl je voorleest: "Laura is assistent. O, dat betekent dat Laura een hulp is." Die tips kan je meteen toepassen.'

'De gids helpt je kritisch naar jezelf kijken: ging je in 2018 - toen de slechte resultaten van PIRLS 2016 ons wakker schudde - halsoverkop over tot kwartierlezen en hing je posters op over boeken? Daar is niets mis mee, toch niet als je dat kwartier toevoegde bovenop de instructietijd voor lezen. Maar

die geïsoleerde initiatieven zouden wel eens te lukraak kunnen zijn. Ze mogen geen vals gevoel van veiligheid bieden. Werken aan effectief leesonderwijs en een goed leesklimaat op school moet gebeuren in het kader van een doorgaande leerlijn voor de hele basisschool, vanuit een sterke visie die door het hele schoolteam nagestreefd wordt.'

'Voor de scholen: evalueer dus je leesbeleid met de sleutels voor effectief begrijpend lezen (VLOR). En probeer data en gedetailleerde feedbackrapporten van testen zoals PIRLS, de Vlaamse Toetsen of tests van onderwijskoepeels te pakken te krijgen over hoe je presteert. Zijn de resultaten voor jouw school niet goed ondanks al je inspanningen? Gooi het kind dan niet met het badwater weg maar zoek hulp om te kijken of bijsturing nodig is. Een sterk leesbeleid vraagt tijd om in te slijpen.'

11 SCHOLEN SCOREN BOVEN HET VLAAMSE GEMIDDELDE VOOR PIRLS. WAT IS HUN GEHEIM RECEPT?

'Dat onderzoeken we de komende maanden. Die kleine groep scholen doet het, na controle voor een aantal instroom- en leerlingenkenmerken, nog steeds beter dan de rest. Het gaat niet om scholen met alleen kansrijke leerlingen uit midden-klassegezinnen. Kanttekening hierbij: de beginsituatie van de leerlingen werd niet meegenomen in die analyse. We weten dus enkel dat die scholen het nu erg goed deden, niet of de leerlingen er meer leerwinst boekten.'

'Op leerlingniveau weten we dat de gevorderde lezers thuis over het algemeen meer boeken hebben en ouders hebben die liever lezen. Ze voelen zich meer betrokken bij de leeslessen, lezen zelf ook liever, zijn zelfzeker voor lezen en spreken thuis meer Nederlands. En het zijn vaker meisjes.'

'Door de samenhang bloot te leggen tussen dat leerlingniveau en kenmerken van de school, kan je bepaalde dingen afleiden. Bijvoorbeeld: als leerlingen minder gepest worden en de lessen geconcentreerd kunnen volgen, lezen ze beter. Een goed schoolklimaat lijkt dus een verschil te maken.'

Tot slot: PIRLS vond plaats bij een steekproef. Scholen worden uitgeloot om deel te nemen. Ze zegden bijna allemaal toe uit interesse. Ze zijn dankbaar voor hun schoolfeedbackrapport, niet alleen die 11 toppers. Dat stemt ons gelukkig: het bewijst dat heel wat scholen hongerig zijn naar kennis. Dat ze voor hun leesaanpak alle zeilen willen bijzetten en niet blind willen varen.'

KLASSE

Femke Van De Pontseele

Dit artikel verscheen eerder op klasse.be.

klasse.be/thema/lezen-en-taal

AAN DE SLAG MET INZICHTEN UIT ONDERZOEK

Sleutels voor effectief begrijpend lezen

Functionaliteit, strategie-instructie, interactie, leesmotivatie en transfer: door deze vijf sleutels voor effectief begrijpend lezen samen in je lessen te integreren, bied je leerlingen maximaal de kans om vlot en vaardig te leren lezen. Concrete didactische aanpakken en stappenplannen staan in de praktijkgids *Sleutels voor effectief begrijpend lezen* van de Vlaamse Onderwijsraad.

vlor.be/publicaties/praktijkgericht-onderzoek

cultuurkuur.be/project/5-sleutels-voor-effectief-begrijpend-lezen

Effectief leesonderwijs

De publicatie *Les in lezen. Inspiratiegids voor effectief leesonderwijs in het kleuter-, lager en secundair onderwijs* bestaat uit 16 inspiratiefiches. Die geven een antwoord op vragen als: hoe trek je het leesniveau van je leerlingen op door te modelleren? Hoe draagt expliciete instructie bij aan

lezen? Wat is het belang van achtergrondkennis om goed te kunnen lezen? Ook de rol van leesmotivatie als rode draad door het groeiproces naar leesvaardigheid en de verhouding tot andere componenten van effectief leesonderwijs komt aan bod.

Les in lezen is geen handvat om als school je volledige leesbeleid uit te tekenen of te evalueren. Wél wil de gids misverstanden over effectief leesonderwijs uit de weg ruimen en inspiratie bieden voor effectieve leesinterenties voor alle onderwijsniveaus.

uantwerpen.be/nl/projecten/les-in-lezen/inspiratiegids-onderwijs.vlaanderen.be/leesoffensief. hier vind je niet alleen de inspiratiegids *Les in lezen*, maar ook meer informatie over de campagne, tal van acties en goede praktijken en andere publicaties over effectief leesonderwijs en taalcompetentie.

BOEKENTIPS VAN DE JURY

HET BOEK VAN ALLE MENSEN, DIEREN EN DINGEN

Dit is een bundeling van 68 jeugdverhalen en gedichten. Je komt er *Pluk van de Petteflet* tegen van Annie M.G. Schmidt, maar ook *Madelief* van Guus Kuijer. Gewoonweg een heerlijke bloemlezing en hebbing. Zoveel boeken in één boek en dus de aanzet om ze allemaal te leren kennen. Ideaal om voor te lezen en zelf te lezen, in een grote groep of knus bij elkaar.

Het boek van alle mensen, dieren en dingen
Diverse auteurs | Querido
ISBN 9789045127477 | € 27,99 | Vanaf 4 jaar

HET BOEK DAT NIEMAND WILDE LEZEN

Dit boek wordt verteld door het boek zelf! En dat boek heeft wel wat te vertellen over hoe het is om een boek te zijn. Mensen beoordelen je op je cover, vouwen je bladzijden om en schrijvers zetten wat ze maar willen op je pagina's. Het leven van een boek is met andere woorden niet gemakkelijk! Hilarisch en origineel, vanuit het standpunt van het boek zelf. Het lijkt een beetje op een graphic novel, maar toch net anders. Uitstekend vertaald door Edward van de Vendel.

Het boek dat niemand wilde lezen | Richard Ayoade en Tor Freeman | Lannoo
ISBN 9789401489539 | € 17,99 | Vanaf 10 jaar

FRANK EN BERT

Frank de vos en Bert de beer zijn beste vrienden en hun favoriete spel is verstoppertje. Omdat Bert nooit kan winnen, besluit Frank op een dag tot honderd te tellen. Zo heeft Bert zeker genoeg tijd om zich te verbergen. Hij gaat verder dan ooit, maar hij ziet een belangrijk ding over het hoofd. Zal hij toch kunnen winnen? En is dat eigenlijk wel belangrijk? Verlies je in dit heerlijk gekke prentenboek dat niet enkel over winnen gaat, maar vooral over vriendschap. Ideaal om voor te lezen met een dikke knipoog.

Frank en Bert | Chris Naylor-Ballesteros
Gottmer | ISBN 9789025775841 | € 14,99
Vanaf 3 jaar

BOEKENTIPS VAN DE UITGEVERS

HET BUREAU VAN MATEN EN GEWICHTEN

De (on)meetbaarheid van gevoelens vormt het centrale thema in dit schitterende prentenboek van formaat. Het spelen met maten, gewichten, afstanden en benamingen van meetinstrumenten maakt dit boek perfect voor kinderen met interesse in wiskunde, wetenschap én taal. Het warme, humoristische vader-zoonverhaal is bij uitstek geschikt voor vakoverschrijdend werken in de klas, ook rond sociaal-emotionele vaardigheden.

Het bureau van maten en gewichten
Anne-Gaëlle Balpe en Vincent Mahé
De Eenhoorn | ISBN 9789462916784 | € 19,95
Vanaf 7 jaar

GESPOT – JACK & TWITCH EN DE JACHT OP DE LAMMERGIER

Dit spannende verhaal gaat over vriendschap, samenwerken en (zeldzame) vogels. Jack redt een gewonde kat en vermoedt al snel dat dat het werk is van een dierenbeul. Vastberaden gaat hij op onderzoek uit. Samen met Twitch stuiten de vrienden op een duister complot. Kunnen ze de zaak oplossen voor het te laat is? Erg vlot geschreven verhaal over een nieuwe speurtocht van de Twitchers.

Gespot – Jack & Twitch en de jacht op de lammergier | Maya G. Leonard | Lannoo
ISBN 9789401489485 | € 16,99 | Vanaf 9 jaar

DE ERGSTE HUISDIEREN VAN DE WERELD

Na de ergste ouders, ettertjes en leerkrachten krijg je nu de verhalen over de ergste huisdieren van de wereld. Je zult nooit meer op dezelfde manier naar huisdieren kijken! Goede huisdieren, slechte huisdieren, superschurkachtige huisdieren, huisdieren zo groot als een huis en huisdieren die je in een hap kunnen opeten ... Dit zijn de tien meest hilarische en afschuwelijke dieren die er zijn.

De ergste huisdieren van de wereld
David Walliams en Adam Stower | Clavis
ISBN 9789044845594 | € 23,95 | Vanaf 8 jaar

LAUREAAT

Natalie Van Den Bergh

SCHOOL: voltijds taal- en leesjuf op de Vrije Basisschool Sint-Antoniusschool in Liedekerke

FAVORIEETE KINDERBOEK: *Scherven van de hemel*, Pieter van Oudheusden, De Eenhoorn

‘ALLEEN IN DE KLAS LEZEN? DAT VOLSTAAT NIET’

Het lezen op school promoten, verbeteren en kneden tot een gestroomlijnd geheel. Dat is de taak van juf Natalie. Een nagelnieuwe leesklas helpt daarbij, net als haar eigen creatieve inbreng. Zo stuwt ze leerlingen, collega's én ouders naar nieuwe leeshoogtes.

‘Sinds drie jaar ben ik leesjuf hier op school. Ik startte net voor de coronacrisis, maar wist toen niet goed hoe ik het moest aanpakken. Een rooster in de leraarskamer hangen zodat collega's me konden boeken? Dat werkte niet. Toen corona ons overviel, kwam iedereen handen te kort. Zo ben ik voor een groot stuk in de zorg gerold. Vooral voor taal. Dat doe ik in de voormiddag. In de namiddag is er de leesklas. Nu loopt het wel.’

ALTIJD NIEUWE ONTDEKKINGEN

‘Er is sindsdien best al veel ten goede veranderd. Omdat de directie het lezen enorm steunt, maar ook door het project Lees-hotspots. Daar was de plaatselijke bib de motor van. Zij zorgden ervoor dat de drie basisscholen van Liedekerke elk 400 boeken kregen. Ook onze leesklas, een vroegere refter, werd met middelen van het project ingericht. De boeken roteren drie keer per schooljaar tussen de scholen. Er valt dus altijd veel te ontdekken voor de leerlingen. Iedereen vindt ook wel een van zijn favorieten terug in de selectie, want elke leerling gaf tips.’

In de klas, in de leesklas én thuis lezen?

Die combinatie is nodig.’

‘Klassen maken van de leesklas gebruik als ze een boeken-activiteit hebben. En tijdens de pauzes mogen leerlingen er komen lezen. Vrijwilligers van het vijfde en zesde leerjaar, onze ‘leeshelden’, houden dan toezicht. Ze zorgen ervoor dat het rustig blijft, dat de schoenen uitgaan ... De leeshouding van de leerlingen is op korte tijd ten goede veranderd, merk ik. Ze springen niet meer rond in de leesklas. Wie komt, wil lezen. De scholen van de scholengemeenschap zijn al naar de werking komen kijken. Via ontdektafels heb ik ze in ons verhaal meegenomen.’

ZOT VAN POËZIE EN THEATER

‘De betrokkenheid van ouders zien we als een serieuze meerwaarde. Ik vraag hun medewerking voor acties tijdens Voorleesweek, Jeugdboekenmaand en Poëzieweek. Zo stimuleren we het lezen thuis en begint het op een andere manier in gezinnen te leven.’

‘Jaar na jaar zie ik de input van ouders groeien. Joepie! Nu hangt de galerij waar de leerlingen opgehaald worden, bijvoorbeeld vol met gedichten die ze illustreerden. Bij Voorleesweek ervaar ik hetzelfde. Het startte met de aarzelende vraag ‘Wie komt er voorlezen?’ Ik richtte verschillende leeshoekjes in en dat lukte. Een jaar later ging ik een stapje verder met een toneel en dat lukte ook. Intussen voel ik dat het vertrouwen er is. We verkleeden en schminken ons en elke dag van Voorleesweek spelen andere ouders een verhaal. Dat poëzie en theater volledig mijn ding zijn, helpt daar natuurlijk bij. Mijn kapotte stofzuiger heb ik in coronatijden een nieuw leven als poëziemachine gegeven. Die figureerde in de filmpjes die ik voor leerlingen maakte.’

ALSJEBLIFFT, EEN CADEAUTJE

'Ik probeer Voorleesweek, Poëzieweek en Jeugdboekenmaand ook vast in de schoolkalender van de collega's te zetten. Vroeger deden we allemaal wel iets in onze klas, maar dat leefde niet in de school. Nu ga ik op zoek naar fijne werkvormen en geschikte boeken zodat zij dat stukje kunnen loslaten. Ik werk alles voor de hele lagere school uit en presenteer het hun als een kant-en-klaar cadeautje. Is het een uitgebreidere activiteit, dan geef ik het in hun klas in de vorm van een workshop. Ze moeten dan alleen de leerlingen nog brieven en enthousiast maken.'

'Voorlezen doen de leerkrachten wel zelf, maar dan zoek ik bijvoorbeeld passende boeken uit binnen het thema. Ik blijf me ervan bewust dat ik hun boterham niet te dik mag maken. De meesten zijn er blij mee. Blij dat ze zelf niet op zoek moeten gaan. En voor de leerlingen is het leuk.'

EEN EN-EN-VERHAAL

'Leerlingen die technisch minder goed lezen, komen in de voor-middag naar mij. Dat is het tweede luik van mijn opdracht. Met hen probeer ik een mix van technisch lezen, begrijpend lezen en leesmotivatie uit. Soms is dat met theaterlezen, soms met een spel waarvan ze de spelregels moeten lezen. Er is aanbod genoeg en ik probeer het allemaal graag uit.'

'Jaar na jaar groeit de input van ouders.'

'Ouders kunnen niet goed inschatten of hun kind vlot genoeg leest. Daarom doen we in het tweede leerjaar al veel jaren een leesvergadering voor de ouders. We leggen hun uit hoe ze kunnen helpen, wat ze thuis kunnen doen, hoe ze het fijn houden,

IN DE BOEKENKAST VAN JUF NATALIE

LESTIPS VAN NATALIE

LAAGDREMPelige ACTIES VOOR OUDERS

Fotowedstrijden zijn heel laagdrempelige acties die lezen op de kaart zetten bij de ouders. Door de inzendingen in de gangen op te hangen, krijg je een school vol poëzie. De resultaten van zulke acties bundel ik in een jaarboek, zodat ze niet verloren gaan.

VOORLEESWORKSHOPS

Tijdens de middag organiseren we voorleesbeurten in de leesklas. Dan lezen vrijwilligers van het vijfde leerjaar voor voor het eerste en tweede leerjaar. Hoe ze moeten voorlezen, dat leren ze tijdens drie workshops waarin we met intonatie, geluiden, verkleedkleden, handpoppen én de kamishibai aan de slag gaan. Nadien doen ze die voorleesmomenten volledig autonoom. Dat loopt fantastisch.

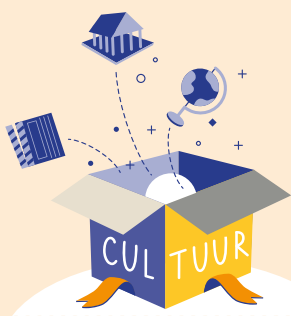
THEATERLEZEN

Theaterleesboeken zijn een echte aanrader. Sommige kun je ook breder inzetten omdat ze bijvoorbeeld een geschiedenisliuk hebben. Leerlingen doen dat heel graag en maken zich de tekst stilaan helemaal eigen.

hoe we daar samen aan kunnen werken. We tippen de bib en samenleesboeken.'

'In de klas, in de leesklas én thuis lezen? Die combinatie is nodig om alle leerlingen mee te krijgen. Alleen in de klas volstaat niet, zelfs niet in combinatie met een maandelijks bibliotheekbezoek. Daarom kwam er een leeslesje thuis, doen we de leestrainingen in de voormiddag, het lezen in de lees-

klas en de workshops in de namiddag. De leesklas en de uren van leesjuf zorgen ervoor dat we van lezen een doelgericht schoolgebeuren kunnen maken. Leerkrachten staan er nu minder alleen voor en ik zie verschuivingen. Zeker nu ook collega's van de kleuterschool mee op de kar springen. We werken goed samen. En de leerlingen? Als ik iets voorgelezen heb of rond een bepaald boek gewerkt heb, dan willen ze dat boek lezen. Of hebben. Wat wil je meer?'

Ga gratis met De Lijn op stap met dynamoOPWEG

Elke week met je klas naar de bibliotheek? Een theaterbezoek voor de les mondiale vorming? Gaan kijken naar het verleden in een museum? Met **dynamoOPWEG** kan elke school gratis met **De Lijn** naar culturele bestemmingen. Met maximum 30 personen per rit en volgens de bestaande dienstregeling.

cultuurkuur.be/dynamoopweg

MET POËZIE AAN DE SLAG

Samen een gedicht lezen of voorlezen. Creatieve werkvormen toepassen of beeldend vertalen. Met poëzie werken in de klas kan op veel manieren. Door leerlingen al vanaf de kleuterleeftijd met poëzie kennis te laten maken, zet je in op hun taalontwikkeling, kennisopbouw en cultureel bewustzijn.

Twee regels of een heus epos, rijmend of niet-rijmend, uitgepuurde of barokke stijl? Gedichten zijn 'rijke teksten': authentieke, originele teksten met een specifieke structuur en gevarieerd taalgebruik. Ze nodigen uit tot diep lezen, met aandacht voor de inhoud, de vorm, de betekenis en de schoonheid van taal. Om er dan over in gesprek te gaan. Zo verruimen gedichten de woordenschat, de kennis over de wereld van leerlingen en hun blik op zichzelf en de ander. Want gedichten gaan over levensechte, herkenbare thema's.

WAT ZIJN RIJKE TEKSTEN?

Rijke teksten zijn een mooi vertrekpunt om aan de taalcompetentie van je leerlingen te werken. Ze bieden namelijk een gevarieerd taalgebruik, prikkelen de nieuwsgierigheid van je leerlingen en verbreden de kennis over de wereld. Ze nodigen uit tot lezen, luisteren, erover praten en schrijven. Ontdek diverse voorbeelden van rijke teksten in de databank van de Taalunie. Je vindt er ook eenvoudige en toch rijke teksten voor OKAN-leerlingen vanaf 10 jaar met begeleidende educatieve mappen. Deze opdracht kadert binnen de acties van het Leesoffensief.

rijketeksten.org

HOE BRENG JE POËZIE ALS RIJKE TEKST IN JE KLAS?

1 Begin bij voorlezen

Voorlezen is niet alleen cruciaal voor de taalontwikkeling en leesvaardigheid, het stimuleert ook het inlevingsvermogen en de fantasie en wakkert allerlei cognitieve vaardigheden aan. De taal in poëzie is immers rijker dan gewone spreektaal. Als gedichten woorden bevatten die je leerling (nog) niet begrijpt, prikkelen ze door hun ritme. En zet de vorm aan om de betekenis te achterhalen. Kies dus voor klankrijke, ritmische gedichten en lees enthousiast voor.

2 Praat er samen over

Gedichten kan je op verschillende manieren interpreteren. Ze roepen vragen op. Ze vragen van de lezer een inspanning om door te dringen tot de kern van de tekst. Kortom, ze zetten aan tot diep lezen. Ga via gerichte vragen met je leerlingen over de tekst in gesprek. Wat herken je in het gedicht? Wat is onduidelijk? Hoe verhouden je leerlingen zich tot het thema? Leer je leerlingen een mening te vormen met valabele argumenten. Voer klassikaal gesprekken, maar bied ook ruimte voor besprekingsmomenten per twee of in kleine groepen.

3 Werk verdiepend

Een rijke tekst maakt de lezer nieuwsgierig om de inhoud te ontdekken. Door je leerlingen zelf een gedicht te laten schrijven, dringen ze dieper door tot de inhoud of de structuur van de tekst. Bovendien leren ze de kenmerken van poëzie als genre te beheersen. Ga ook creatief aan de slag. Gedichten uitbeelden, een poster ontwerpen, filmpjes maken: zo leren leerlingen uit te drukken wat ze voelen of denken bij de gelezen tekst en groeien ze in creatief zelfvertrouwen.

Twee lestips bij Muziekjes, uit Het lijkt wel een feestje, Lannoo, 2020 van Stijn De Paepe (winnaar van een Poëziester 2022)

1. KLASGESPREK

Het gedicht schetst een fijne relatie tussen iemand en zijn huisdier. Dat kunnen een aantal leerlingen zeker herkennen. Start een klasgesprek en bied ruimte om daarover te vertellen. Enkele voorbeeldvragen: zijn er ook kinderen uit gezinnen zonder huisdier? Hoe kijken zij hiernaar?

2. ANDER GEZICHTSPUNT

Hoe beleeft de poes de situatie? Pas de tekst van het gedicht aan vanuit het standpunt van de poes. Hoort er dan ook een nieuwe titel bij?

Geprikkeld en op zoek naar

meer? De andere lestips bij de winnende gedichten van de Poëziesterren vind je op:

cultuurkuur.be/kinderpoezie-didactisch-materiaal.

poëzie
ster

Doe mee met de poëziesterren 2024

Wil je op een laagdrempelige en eenvoudige manier met kinderpoezie aan de slag in je klas? Dan zijn de Gouden Poëziemedaille en de Poëziesterren iets voor jou. Ze geven bijzondere kinderpoezie een prominente plaats op school.

Een vakjury bekroont om de twee jaar de beste Nederlandstalige kinderpoeziebundel met de Gouden Poëziemedaille. De Poëziesterren zijn een publieksprijs, waarbij leerlingen uit de kleuter- en lagere school per graad hun favoriete gedicht kiezen. Bij elk gedicht komen er lestips, een poster en didactisch materiaal.

cultuurkuur.be/kinderpoezie

BOEKENTIPS VAN DE JURY

DE NACHTLANTAARNS VAN MENEER MAKKELIE

Meneer Makkellie brengt 's nachts lantaartjes bij de mensen thuis. Die geven hun dromen. Dit boek bevat verschillende kortverhalen die allemaal over die dromen gaan. De verhalen vertrekken vanuit illustraties van Alice Hoogstad. Ze vroeg dertien bekende kinderboekenauteurs of ze een verhaal wilden verzinnen bij een van haar prenten. Een ideaal boek voor een kort voorleesmoment, om samen te fantaseren over geesten, de tandenfee en vliegende paarden.

De nachtlantaarns van meneer Makkellie | Sjoerd Kuypers, Alice Hoogstad e.a. | Hoogland & Van Klaveren | ISBN 9789089673923 | € 17,95 | Vanaf 9 jaar

DE ZOETE SMAAK VAN KERSENROOD

Dit nieuwe pareltje van het succesduo Agnès de Lestrade en Valeria Docampo (*Het land van de grote woordfabriek*, *De kleine prins*) brengt kleur in ieder klaslokaal. In het land van zwart en wit ontdekt een klein meisje dat ze zelf kleur kan geven aan het leven. *De zoete smaak van kersenrood* is een prachtig verhaal over levensvreugde, en over de schoonheid en de smaak van kleur. Een geweldige opening om met 'kleurpotloden planten' aan de slag te gaan.

De zoete smaak van kersenrood | Agnès de Lestrade en Valeria Docampo | De Eenhoorn | ISBN 9789462917033 | € 22,50 | Vanaf 4 jaar

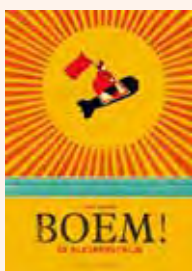

ER WAS EENS EEN DAPPER MEISJE

Veel van ons groeiden op met sprookjes over vrouwelijke figuren, zoals verliefde zeemeerminnen en dappere prinsessen. Hoog tijd om de heldinnen van vandaag te leren kennen! De vijftig verhalen zijn niet alleen inspirerend, maar ook toegankelijk en leuk om te lezen voor jong en oud. Een perfect cadeau voor wat oudere meisjes op zoek naar rolmodellen. Het toont hun dat ze alles kunnen bereiken wat ze willen, als ze maar in zichzelf geloven en hun dromen durven na te jagen.

Er was eens een dapper meisje | Karen Hellemans en Stéphanie Dehennin | Pelckmans | ISBN 9789464017991 | € 22 | Vanaf 8 jaar

BOEKENTIPS VAN DE UITGEVERS

BOEM!

Propaganda, ideologie, fake news en conflict. Met een oorlog dichtbij komen ook deze thema's aan bod in de klas. Maar hoe leg je complexe termen uit aan jonge kinderen? **BOEM!** *De kleurenstrijd* vertelt het verhaal van twee jongetjes die in naburige dorpen opgroeien. Voor de ene gaat er niets boven groen, voor de andere hoort alleen rood aan de top. Uiteindelijk loopt hun ruzie helemaal uit de hand ... Dit prentenboek toont aan de hand van paginagrote illustraties en korte zinnen hoe een ruzie uitgroeit tot conflict.

BOEM! | Ximo Abadía | Pelckmans | ISBN 9789464019285 | € 19,50 | Vanaf 5 jaar

DE KLAS VAN MEESTER HUGO

Meester Hugo houdt van verhalen. Zijn leerlingen mogen een voor een op de verhalentroon een verhaal komen vertellen. Niet zomaar een verhaal! Een verhaal dat ze gehoord hebben van hun ouders, die het op hun beurt misschien gehoord hebben van hun ouders. Of eentje van een tante of een goede vriend van de familie. Zo ontdek je verhalen van over de hele wereld.

De klas van meester Hugo | Ceelke Van Nuffelen en Julie van Hove | Davidsfonds Infodok | ISBN 9789002274657 | € 24,99 | Vanaf 7 jaar

GEVAARLIJK WATER

Maarten is 12 jaar als op zaterdag 31 januari 1953 een storm opsteekt. Dat gebeurt wel vaker, maar die nacht breken de dijken door en samen met zijn ouders en zusje vlucht hij naar de zolder. Maarten wordt gek van het wachten en wil iets doen. Die kans krijgt hij, maar pas dan beseft hij hoe ernstig de ramp is. Een actueel onderwerp met de overstromingen van de zomer van 2021 en de stijgende zeespiegel in gedachte. Maar vooral ook een spannend boek in een historische context.

Gevaarlijk water | Marte Jongbloed | Luitingh Sijthoff | ISBN 9789021035468 | € 15,99 | Vanaf 10 jaar

LAUREAAT

Lieselot Vannieuwenhuyse

SCHOOL: juf van het tweede leerjaar op Vrije Basisschool De Ooievaar in Poelkapelle

FAVORIETE KINDERBOEK: *Pluk van de Petteflet*, Annie M.G. Schmidt, Querido

‘VOORLEZEN DOET LEZEN, DAAR BEN IK HEILIG VAN OVERTUIGD’

Sinds drie jaar is Lieselot één uur klasvrij om het lezen op school te promoten. Met allerlei acties probeert ze meer leesmomenten te creëren. Een leesnest op de speelplaats? Een moppenparcours tijdens de speeltijd of het introduceren van *De tip van de juf/meester* in elke klas? Check, check én check!

‘Drie jaar geleden werd ik samen met juf Manon boekenjuf op onze school. Ons eerste wapenfeit was wieden in de klasbibs. Dat is niet altijd simpel, want hoe maak je keuzes? We hebben daarvoor de hulp van de leerlingen ingeroepen. Wat zouden ze wel kiezen, wat niet? Zo lukte het. Ikzelf verkies kwaliteit boven kwantiteit, maar dan nog staan er veel boeken in mijn klas. Ik vind het bijvoorbeeld een dankbare manier om moeilijke thema’s aan te kaarten.’

‘Je leesvaardigheid is even belangrijk als je leesmotivatie. We zien dat als communicerende vaten.’

‘Manon en ik gaven elke klas ook de opdracht om na te denken over een leesplek. Er zijn leuke initiatieven als een leesboot en een leesgist uit voortgevloeid. In mijn tweede leerjaar hebben we een leeskast. Daar mogen leerlingen echt vrij in lezen.’

DE TIP VAN DE JUF/MEESTER

‘Leerlingen gaan nog heel vaak op de kaft af als ze zelf een boek kiezen. In elke klas hebben we daarom *De tip van de juf/meester* geïntroduceerd. Dat werkt. *De wolf, de eend en de muis* van Mac Barnett is nu de boekentip in mijn klas. Die kaft spreekt leerlingen misschien minder aan. Tot je begint te bladeren en voor te lezen, dan vallen de mondjes open.’

‘Elke donderdag tijdens het laatste kwartier van de dag lezen we trouwens met de hele school voor. Soms in de eigen klas, soms wisselen we al eens van klas. Ook de directeur doet dan mee. We ondersteunen als boekenjuffen daarin de collega’s die dat nodig hebben: welk boek is geschikt, wat kan je voorlezen? Voorlezen doet lezen, daar ben ik heilig van overtuigd. Ik herinner me zelf nog levendig hoe mijn leerkracht van het tweede leerjaar Otje voorlas. Dan ging ik met mijn moeder naar de Boekenbeurs en kreeg ik dat boek. Het staat nog altijd in mijn klas en ik lees er ook uit voor. Vorig jaar was iedereen

er wild van, dit jaar is er minder animo. Dan schakel ik en kies een ander boek.’

‘Het eerste, tweede en derde leerjaar leest hier elke ochtend, behalve op maandag. Daarbij krijgen we de hulp van mama’s, papa’s, maar ook van mensen die geen structurele binding met de school hebben. Het zijn wat oudere mensen die dat graag doen en het als onderdeel van hun dagstructuur zien. De verbondenheid met de gemeente en lokale bevolking leeft sowieso sterk op onze school. Per leesouder hebben we twee of drie leerlingen.’

LEESVUUR AANWAKKEREN

'In het vierde, vijfde en zesde leerjaar is leesmotivatie moeilijker aan te wakkeren, merken we. Daar rijdt elke speeltijd een stripkoffer uit. Verder proberen we zo veel mogelijk leeskanalen te creëren: met een ruilkast die op de meest laagdrempelige manier boeken beschikbaar stelt, met leestassen in het vierde leerjaar die mee naar huis gaan, met ludieke acties in de vakantie om het lezen niet helemaal te laten verdwijnen.'

'Boeken zijn een dankbare manier om moeilijke thema's aan te kaarten.'

'Een Lezen Op School-project van Iedereen Leest wakkerde het leesvuur hier op school nog verder aan. Via die weg hebben we veel boekentips en ook een boekencheque gekregen. Zo konden we heel wat recente boeken aankopen. We zijn nog op zoek naar een systeem om alle boeken op school te inventariseren. Een boek over rouwen? Dat zit misschien bij je collega, maar dat weten we nu niet meteen.'

'Ons vaste boekenaanbod vullen we aan met boxen van de bib. Zo zorgen we voor variatie en kunnen we inspelen op klasthema's of voorkeuren van leerlingen. Met de bib is het trouwens fijn samenwerken. Om op hun auteurslezingen in te schrijven, moeten we wel snel zijn. We zitten als boekenjuf dan aan de computer klaar om alle klassen in te schrijven.'

GROEN, ORANJE OF ROOD

'Ook het talenbeleid hebben we tijdens het project verfijnd. De belangrijkste bouwstenen van ons leesplan? Een aantrekkelijk boekenaanbod, samenwerking met externen, toegankelijke leesplekken en leesmotivatie. Ik benadruk graag dat dit een samen-verhaal is. Manon en ik willen als boekenjuffen transparant zijn. We brainstormen over wat er leuk kan zijn en stellen die ideeën op een personeelsvergadering voor. Collega's duiden dan aan wat ze groen licht geven, of wat ze oranje of rood kleuren. Er is ook ruimte voor hun ideeën. We luisteren naar wat ze zien zitten en hebben het geluk om zelden op een 'njet' te botsen.'

'En ja, op die manier duiken er ook wel eens kritische noten van collega's op. Hoe zijn leesvaardigheid en leesmotivatie met elkaar verbonden bijvoorbeeld. Ze zijn even belangrijk. We zien ze als communicerende vaten. Dat ook leerlingen met AVI Start nog een fijn aanbod hebben in mijn tweede leerjaar, vind ik daarom erg belangrijk.'

IN DE BOEKENKAST VAN JUF LIESELOT

LESTIPS VAN LIESELOT

DE LEESJURY, OOK IN DE KLEUTERKLAS

Onze juffen van de tweede en derde kleuterklas lezen mee met de Leesjury.

deleesjury.be

EEN LEESNEST OP DE SPEELPLAATS

Buiten op de speelplaats staat een overschilderde, oude koelkast. Die zit vol met boeken om in de speeltijd te lezen. Het vriesvak is gereserveerd voor

boeken die leerlingen aan elkaar tippen. De boekenverkoop van de bib levert ons mooie, recente boeken op om de koelkast te vullen. Ik vind het belangrijk dat leerlingen het boek zelf mogen vastpakken. Ze moeten het voelen, ook de kleuters.

HOU HET LEZEN WARM BIJ OUDERS

We communiceren vaak op Facebook over wat er gebeurt rond lezen op onze school. Heel het schooljaar door, dus

niet alleen tijdens Jeugdboekenmaand of Voorleesweek. Een nieuwe bibbox die op school toekomt? Een voorleestip? Zo houden we het lezen constant warm.

BOEKEN IN ELKE LES

Boeken kan je aan bijna elke les koppelen, zo lezen we dus eigenlijk de hele dag door. Voor onze bosklassen was *Tim, de kleine boswachter* van Jan Paul Schutten de rode draad. We lazen er elke avond uit voor.

NETWERK LEZEN OP SCHOOL. DOE JE MEE?

Nieuwe inzichten verwerven voor een kwaliteitsvol leesbeleid? Input krijgen rond een visie voor een doordachte leeslijn? Het Netwerk Lezen op School wil bij leerkrachten de ambitie aanwakkeren om lezen en boeken een cruciale plek te geven.

De netwerkdagen zijn gratis en staan open voor leerkrachten die lezen en werken met boeken willen uitdragen in en buiten de klas!

cultuurkuur.be/lezenopschool

AFHAKENDE LEZERS: WAT DOE JE ERAAN?

De derde graad van de basisschool. Het tweede jaar secundair. Het zijn kantelmomenten waarop leerlingen hun boek vaak aan de wilgen hangen. Twee spelers vertellen hoe zij, elk op hun manier, de leesmotivatie weer proberen aan te wakkeren.

INZETTEN OP TAAL IN HET SECUNDAIR

V.l.n.r.: Annelies Serneels, Anaïs Cooreman en Nele Beeckmans

Leerkrachten Nele, Anaïs en Annelies trekken met z'n drieën aan de taalkar in Virgo Plus, een secundaire school in Vilvoorde. Hun divers publiek vindt lezen niet hip. 'Met allerlei brede acties proberen we hun Nederlandse taalvaardigheid toch op te krikken', zegt het trio.

'Als secundaire school hebben we maar een beperkt aantal lesuren Nederlands. Dat dwingt ons om duidelijke keuzes te maken. Het lezen is bij ons niet vrijblijvend, het doel is altijd de taalvaardigheid in het Nederlands te verhogen.'

Is het dan een verhaal van alleen het vak Nederlands?

'Het is onze bedoeling om alle leerkrachten te betrekken. Tegelijk is dat misschien ook wel onze grootste uitdaging. Iedereen voelt aan dat een goede taalvaardigheid fundamenteel is, maar niet alle collega's beseffen dat ze daar ook binnen hun vak aan kunnen bijdragen. Daarom deden we het afgelopen jaar kleine, schoolbrede acties om taal in een positief daglicht te stellen. Zo hopen we iedereen, leerlingen én collega's, mee in ons verhaal te trekken.'

Welke acties hebben jullie zoal ondernomen?

'In oktober hadden we de verkiezing van het mooiste woord. De school hing toen vol met bijzondere exemplaren. Rond Gedichtendag werkten we met de Ver+Vers-app. Een aanrader! Valentijn grepen we aan om mooie, grappige openingszinnen te laten kiezen door de leerlingenraad. We organiseerden ook 'de gemaskerde lezer', waarbij leerlingen en collega's moesten raden wie er voorlas. Onze acties gaan dus breder dan enkel lezen. We proberen er de verwondering voor het Nederlands mee aan te zwengelen.'

Jullie organiseerden ook een leeskwartier met de hele school.

'Klopt. Dat probeerden we het afgelopen schooljaar voor de eerste keer. Een week lang startte elk derde lesuur met een

kwartier lezen. Dat kon in de les Nederlands zijn, maar ook tijdens chemie of lichamelijke opvoeding. Dat de hele school meedeed, triggerde de leerlingen. Ze brachten zelf een strip, boek, magazine of manga mee. Alles was goed, als het maar in het Nederlands én op papier was. Ook de leerkracht zelf moest lezen, want we geloven erin dat zien lezen, doet lezen.'

'Niet alle leerlingen hadden iets bij. Daar moeten we beter op anticiperen. Maar we waren heel blij met de sfeer en de reacties: leerlingen gaven aan dat ze genoten van de stilte, van de traagheid van het blad en de focus. Volgend schooljaar gaan we deze actie zeker meermaals herhalen.'

Wat doen jullie niet meer? Wat werkt niet?

'Het verplicht lezen van moeilijke klassiekers. Gelukkig bestaat *Het Achterhuis* ook als graphic novel. Dat slaat wel aan. Thuis in je eentje een boek lezen en er een traditionele opdracht rond maken? Ook dat werkt niet meer. Samen iets mogen lezen, er ervaringen rond uitwisselen, dat lukt beter.'

Welke nieuwe initiatieven staan nog op de agenda?

'We zullen binnenkort een leeslokaal hebben met zetels, zitzakken, kussens en een leesmat. Het wordt dé plek voor het vaste leesuur dat de tweede graad van de arbeidsmarktfinaliteit binnen het vak Nederlands heeft. Daarin lezen ze 40 minuten. De laatste 10 minuten is er een verwerkingsopdracht. Zo blijft de info beter hangen. We merken dat deze aanpak hun taalvaardigheid boost én hun beperkte kennis van de wereld verruimt.'

Daarnaast wordt het leeslokaal de thuisbasis van onze toekomstige boekenclub. Dat initiatief moet nog groeien, in samenspraak met geïnteresseerde leerlingen. We zetten stappen, maar zijn er zeker nog niet. Gelukkig trekt de directie mee aan kar, net als veel van onze collega's.'

DE DOORGAANDE LEESLIJN ALS BASIS VOOR EEN NIEUWE BIBWERKING

V.l.n.r.: Els De Pooter en Tinne Derkinderen

De doorgaande leeslijn beschrijft op basis van wetenschappelijke inzichten de leesontwikkeling van kinderen en jongeren tussen 0 en 20 jaar. Welke factoren remmen af? Welke stimuleren hen? Bib Antwerpen nam het onderzoek als leidraad om hun scholenwerking te hertekenen.

De dalende geletterdheid en schoolse uitval tegengaan, de leesmotivatie aanwakkeren ... De uitdagingen voor de Antwerpse bibliotheek zijn legio. 'We willen elke Antwerpse leerling en elke leerkracht toegang geven tot de collectie en in klasverband dezelfde dienstverlening bieden', zeggen Tinne Derkinderen en Els De Pooter van de Antwerpse bib. 'Ongeacht de plek van de school, de leerkracht die al dan niet bib-minded is of de situatie thuis. En wat we plannen tijdens schooltijd, groeit idealiter uit tot iets moois in de vrije tijd.'

Jullie bibliotheekplan is ambitieus. Hoe was de situatie voorheen?

'Er zat geen lijn in het aanbod van de verschillende bibs. Sommige scholen kregen de bibbus op bezoek of vroegen boekpakketten en klasbezoeken aan. Soms viel een school uit de boot. We merkten ook dat het voor leerkrachten niet evident was om zeswekelijkse uitleenbezoeken in te plannen.'

Dat hebben jullie allemaal willen veranderen. Met welke aanpak?

'De doorgaande leeslijn is onze kapstok geworden. Dat is een Nederlands onderzoek, ondersteund door Iedereen Leest. Het stelt dat je bij de jongste kinderen moet inzetten op de

ondersteunende volwassenen. De ouders, de thuisomgeving, de kleuterleerkrachten en kinderverzorgers dus. Die inspireren we nu zodat zij boeken aanbieden, voorlezen en erover praten met het jonge kind. Een eenmalig klasbezoek heeft op deze leeftijd weinig impact. Dagelijks voorlezen wel.'

En wat met leerlingen vanaf 6 jaar?

'Leerlingen tussen 6 en 12 willen we volop toegang geven tot de collectie. Dat kan via een toegankelijke collectie op school of ze komen drie keer per schooljaar op uitleenbezoek. In het tweede, vierde en zesde leerjaar nodigen we alle klassen ook twee keer uit voor een kwalitatieve leesactiviteit. Die momenten zijn niet lukraak gekozen. Volgens de doorgaande leeslijn zijn het cruciale momenten waarop leesbevorderende activiteiten de meeste impact genereren.'

'De activiteiten duren telkens een uur, zijn gemakkelijk te plannen en verlopen in een rustige sfeer. Er zit ook een opbouw in. In het tweede leerjaar hebben leerlingen net leren lezen. Daarom tonen we dan de wereld van verhalen en van de bib. Het vierde leerjaar is erg ontvankelijk voor hoe een verhaal gemaakt wordt. Voor hen organiseren we een kennismaking met illustratoren en auteurs. In het zesde leerjaar trekken we hen nog eens in de bib op het moment dat we hen dreigen te verliezen. Zo frissen we op waarvoor ze hier terecht kunnen.'

Tijdens die activiteiten inspireren we ook de begeleidende leerkrachten met onze aanpak en door de manier waarop we met leerlingen over boeken praten. Op onze website vinden ze bovendien tips en tricks.'

Drempels als boetes hebben jullie ook weggewerkt.

'De boetes zijn inderdaad afgeschaft. We geven elk Antwerps kind een bibkaart in het tweede leerjaar. Dat kan omdat ouders er niet voor moeten betalen. In het zesde leerjaar doen we dat opnieuw. Net als tijdens een herintroductie voor het tweede secundair. Leerkrachten hebben bovendien een gratis abonnement. Dat moet hen stimuleren om boeken breed in te zetten in de klas en om zelf hun leesvoorkeuren te ontdekken.'

Welke tips hebben jullie voor scholen als zij een 'doorgaande leeslijn' op hun maat willen uitwerken?

'Verdiep je in het onderzoek. De sleutelmomenten geven je inzicht in hoe je impact kan creëren. Zie de bibliotheek als bondgenoot om aan leesmotivatie en geletterdheid te werken. Communicatie van de bib die doorstroomt naar alle leerkrachten en een persoonlijk contact zijn belangrijk voor een vlotte samenwerking.'

Je vindt meer info over de doorgaande leeslijn op: iedereenleest.be.

LEZEN EN TAAL IN BRUSSEL EN BRUGGE: ZOEK DE 10 VERSCHILLEN

Neem een school aan het Brusselse Zuid-Station. 98% van de leerlingen spreekt er thuis geen Nederlands. Neem een freinetschool in Brugge. Zo goed als elke leerling groeit er op in een kansrijk, Nederlandstalig nest. Mike Goudeseune is van beide scholen directeur en trekt vanuit zijn ervaring lessen voor het leesonderwijs.

De context van jouw twee scholen is heel verschillend. Kan je die kort schetsen?

'In Brugge ben ik al een tijd directeur van De Tandem, een kindcentrum voor kinderen van 0 tot 12 jaar. We richtten het op vanuit het geloof dat educatie en zorg samen horen. Dat draait heel goed, maar ik heb de indruk dat het voor onze leerlingen 'een extraatje' is. Omdat ze al een warm nest hebben met ouders die veel kansen kunnen bieden.'

'In GO! basisschool Balder in Brussel, waarvan ik nog geen jaar directeur ben, zitten vooral leerlingen met noden voor wie de Nederlandse taal een probleem is. Hun ouders spreken meestal Arabisch, gemengd met een soort 'straatfrans'. Zij kiezen bewust voor het Nederlandstalig onderwijs vanuit het geloof dat het hun kinderen verder zal brengen.'

Hoe beïnvloedt die context het leesonderwijs?

'In Brugge wacht een goed uitgebouwde schoolbibliotheek en zorgt LIST voor een hoog leesniveau. Leerlingen lezen er altijd, overal én graag. Leerkrachten en ouders gaan er naar de bib.'

'In Brussel zijn de resultaten van de Koalatesten rampzalig. Veel ouders gaan er niet naar de bib en sommigen zijn niet-geletterd. Weinig leerlingen kunnen bouwen op een rijke moedertaal. Woorden die ze bij ons leren, kunnen ze niet aan hun thuistaal koppelen. De school kreeg net een negatief doorlichtingsverslag voor Nederlands. Ik zie dat als een kans om een talenbeleid te voeren. Dat is er nu niet. Hoe gaan we in de klas en daarbuiten om met de diverse taalachtergrond van leerlingen? Daar gaan we volgend schooljaar mee aan de slag.'

Zie je lichtpuntjes voor die uitdaging?

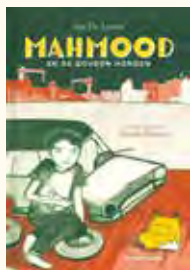
'Brussel heeft een pracht van een ondersteuningsnetwerk. Er is het Onderwijscentrum Brussel (OCB), dat vanuit de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) scholen ondersteunt. Ze hebben een pak expertise voor bijvoorbeeld woordenschatverwerving. Er is de pedagogische begeleidingsdienst van het GO! en vzw Brusselair. Die laatste gaat via spel aan de slag met ouders in de onthaalklas. Het is een eerste stap om met hen contact te leggen, hen te leren kennen en hun betrokkenheid te verhogen. Ook de bibliotheek, vzw Foyer en de Brede School willen samen met ons projecten opzetten.'

'Die partners zijn samen met ons bezorgd en willen veel investeren. Dat geeft ons het gevoel dat we er niet alleen voor staan. Al die mensen moeten deel worden van ons team. Ik zie het als een toneelstuk waarin we allemaal een bepaalde rol spelen. Neem er één rol uit en het toneelstuk zal een ander verhaal krijgen.'

Welke lessen uit Brugge neem je mee naar Brussel?

'In Brugge zijn we ooit van nul begonnen met LIST en de schoolbib. Dat moet ons ook in Brussel lukken. We zullen een schoolbibliotheek uitbouwen. Ouders zullen we mee naar de lokale bibliotheek nemen. We gaan boekenpakketten aanbieden, voorleesmomenten organiseren, elke dag 40 minuten lezen via de LIST-methodiek. En in de crèche, die in hetzelfde gebouw huist, zetten we in op ontluikende geletterdheid. Allemaal in de hoop dat kinderen en ouders weer door lezen geboeid zullen worden en het belang ervan inzien.'

BOEKENTIPS VAN DE JURY

MAHMOED EN DE GOUDEN HONDEN

Dit spannende magisch-realistische verhaal speelt zich af in een grootstad en sluit helemaal aan bij de hedendaagse leefwereld van jonge lezers vanaf 11 jaar. De kern van het verhaal is een mysterie dat Mahmood wil oplossen, maar doorheen die zoektocht gaat het ook over hebzucht, macht en de moeilijke omstandigheden van asielzoekers. Met inspirerende leestips op eenhoorn.be.

Mahmoed en de gouden honden | Jan De Leeuw en Noëmie Plateau | De Eenhoorn
ISBN 9789462916999 | € 19,95 | Vanaf 11 jaar

DONI EN DE KRACHT VAN DE BLAUWE VEER

Dit is een indrukwekkend en begrijpelijk geschreven boek over de ontberingen van een jongen die op een dag zowel zijn familie als thuis verliest. Doni wordt ontvoerd en verkocht als slaaf. Dankzij een geheim van de medicijnman in zijn dorp en een magische blauwe vogelveer is hij in staat om te ontsnappen van de plantage waar hij gedwongen wordt te werken. De inhoud van dit boek kan een waardevolle aanvulling zijn op lessen over slavernijverleden.

Doni en de kracht van de blauwe veer
Dwight van de Vijver en Floor van het Nederend | Querido | ISBN 9789045124674
€ 16,99 | Vanaf 10 jaar

MAMA DOET GEK

Wat is er met Amins mama aan de hand? Ze zingt veel te luid, koopt taartjes voor het ontbijt en blijft maar plantjes kopen. Ze is verliefd ... op de vrouw van de bloemenwinkel. Een knotsgek en kleurrijk verhaal om het met je kleuters over de liefde en verliefdheid te hebben. Heerlijk dat geen enkele lezer doorheeft dat het verhaal tal van normen doorbreekt.

Mama doet gek | Alice van de Geest en Dieter De Schutter | Studio Sesam
ISBN 9789492784124 | € 12,45 | Vanaf 3 jaar

BOEKENTIPS VAN DE UITGEVERS

WIFI EN DE BROERS

Onmisbaar én harig, want Wifi is een hond. Een echte hond. Met een Instagramprofiel én een TikTokaccount. Wifi komt uit Nederland, maar hij woont in een Belgisch gezin. Dat zorgt voor heel wat misverstanden, want Wifi begrijpt geen 'Belgisch'. Hij begrijpt ook niet dat hij niet op handtassen mag plassen, dat honden beter geen paaseitjes opeten én dat je niet mag weglopen als de poort even openstaat. Twintig grappige, vertederende verhaaltjes over Wifi, om voor te lezen of zelf te lezen.

Wifi en de broers | Brenda Froyen en Marloes De Vries | Davidsfonds Infodok
ISBN 9789002276026 | € 16,99 | Vanaf 8 jaar

HART OP SCHOOL 2. LIEFDESVERDIET

Liefde voor altijd, bestaat dat? Terwijl de ouders van Ruby een moeilijke scheiding doormaken, beleeft Lina het perfecte liefdesverhaal met de knappe Noah. Maar al gauw komen er donkere wolken opzetten, die een schaduw werpen op haar prille geluk ...

Hart op school 2: Liefdesverdriet
BeKa en Maya | Standaard Uitgeverij
ISBN 9789002277771 | € 15,9 | Vanaf 11 jaar

KLEINE SOFIE EN LANGE WAPPER

Deze klassieker over de ernstig zieke Sofie is opnieuw leverbaar. Het boek dat bekroond werd met én de Gouden Griffel én het Gouden Penseel is een lofzede op de verbeelding, een ontroerend verhaal over de fantasiewereld van een kind. Met haar poppen Arabella, Bertje en Lange Wapper en haar kat Terror beleeft Sofie spannende, grappige en aangrijpende avonturen. Deze uitgave bevat de oorspronkelijke zwart-wittekeningen van Thé Tjong-King.

Kleine Sofie en Lange Wapper | Els Pelgrom en Thé Tjong-King | Luitingh Sijthoff
ISBN 9789024597307 | € 17,99 | Vanaf 8 jaar

HOE GEBRUIK JE DEZE KAARTEN?

..... ●
zie ommezijde

..... ●
Leeskaart

Wil jij je leerlingen functioneel leesvaardig maken?

Investeer dan in rijke, authentieke teksten. De leeskaarten helpen je om over leesmateriaal in gesprek te gaan en de boekensmaak van jouw klas in beeld te brengen. Hier vind je een voorproef van een leeskaart. Online kan je alle leeskaarten downloaden en printen voor je leerlingen op vandaag.be/publicaties/leeskaarten-2023.

Zo zijn er kaarten voor: een leesboek, een strip, een doeboek, een prentenboek, een gedichtenbundel, een tijdschrift en krant, een informatief boek.

HOE KAN JE WERKEN?

- Laat de leerlingen kiezen wat ze willen lezen uit een ruim gevarieerd tekst- en boeken aanbod.
- Na het lezen noteert de leerling zijn leeservaring op het onderste deel van de leeskaart. Hij knipt de kaart in twee en steekt het onderste deel in het boek dat terug naar de boekenhoek gaat. Je kan ook kiezen om alle kaarten (per genre) op te hangen of er een slinger van te maken. Daarna maak je met de leeskaarten tijd voor leesbevorderende boekenpraatjes: klassikaal, per twee of in kleine groepen.
- De leerling mag het boek aanraden aan een klasgenoot, vriend(in), ouders!, leerkracht ... Daarvoor vult die de postkaart (het bovenste gedeelte) in en geeft ze aan de juiste persoon. Die mag het boek lezen en bewaart de kaart.

TIPS VOOR LEESZWAKKE EN/OF WEINIG GEMOTIVEERDE LEZERS:

- Boeken geselecteerd met de vijfvingertest hebben het meeste kans op een succeservaring omdat ze een faalervaring voorkomen en autonomie geven aan je leerlingen.
- Dagelijks lezen heeft meer effect dan af en toe vrij lezen. Plan elke dag 15 minuten leestijd in je klas.
- Leestijd 's ochtends kan niet meer afgenomen worden.
- Na de speeltijd vrij lezen brengt rust in een klas waar veel ruzie wordt gemaakt.
- Geef leerlingen de kans om te praten over hun boek. Enthousiasme en passie werken aanstekelijk.
- Een leerling mag stoppen in een boek.
- Lees voor uit gemakkelijke en dunne boeken en stop op een spannend moment. Geef vervolgens het boek aan een leerling om verder te lezen.
- Motiveer elke leerling tot lezen en blijf zoeken naar het juiste leesmateriaal tot een leerling leest.
- Gebruik de kaarten voor een individueel gesprek en/of een klasgesprek.
- Bespreek na enkele kaarten welk genre henzelf of de klas heeft aangesproken zodat ze zichzelf ook eens uitdagen in een ander genre.
- Daag leerlingen uit om nieuwe genres te lezen. Doe aan boekpromotie!

Geef het goede voorbeeld en lees zelf ook!

Origineel concept: Heidi Desmet (GO), Steven De Laet (OVSG), Elke De Swert, Brunhilde Poulon (AHOVOKS), Bart Maquillier (Katholiek Onderwijs Vlaanderen) en Saskia Trimmermans (Leeractiviteitsontwikkeling Odiise) onder begeleiding van Daniëlle Daniels en Dirk Terryn.

LEESKAART

ZIN OM TE LEZEN?

Titel:

.....

Auteur:

.....

GENIET!

Zet hier je handtekening

EEN AANRADER VOOR

Naam:

.....

Klas:

.....

LEESERVARING

Titel:

.....

Auteur:

.....

IK LAS HET BOEK ...

vlot - met moeite - en ben gestopt

IK VOND HET LEZEN

IK GEEF DIT BOEK

Teken, noteer, plak of ...

LEESKAART

ZIN OM TE LEZEN?

Titel:

Auteur:

Naam:

GENIET!

Zet hier je handtekening

EEN AANRADER VOOR

Naam:

Klas:

CANON
CULTUURGEEL

LEESKAART

ZIN OM TE LEZEN?

Titel:

Auteur:

Naam:

GENIET!

Zet hier je handtekening

CANON
CULTUURGEEL

LEESERVARING

Titel:

Auteur:

IK LAS HET BOEK ...

vlot - met moeite - en ben gestopt

IK VOND HET LEZEN

IK GEEF DIT BOEK

LEESERVARING

Titel:

Auteur:

IK LAS HET BOEK ...

vlot - met moeite - en ben gestopt

IK VOND HET LEZEN

IK GEEF DIT BOEK

Teken, noteer, plak of ...

Teken, noteer, plak of ...

..... ●
Leeskaart

..... ●
Leeskaart

SASSAFRAS DE BRUYN BOUWT NESTJES IN JE HOOFD

Sassafras De Bruyn wilde van jongs af 'tekenaar' worden. Als kind zat haar hoofd al vol verhalen, die ze tekende op overvolle pagina's, krioelend van lijnen, kleuren, woorden en pijltjes. Nu, als illustrator, zoekt ze altijd naar een diepere betekenislaag: 'Ik wil het gevoel dat in de witte ruimtes tussen letters hangt, op papier zetten. Zodat, als je een boek openslaat, het verhaal meteen over je heen spoelt, nog voor je een letter hebt gelezen.'

IN EEN TEKENING KAN ALLES

Sassafras haalt banale voorwerpen uit hun normale context en proportie. Zo is een aardbei plots een huis of een luchtballon. Daarom tekent ze zo graag. Alles is mogelijk. 'Wat gebeurt er als je een boek openslaat? Dat wilde ik in de illustratie voor het magazine gieten.' Boeken brengen kleur. Het kan buiten nog zo grauw zijn, maar duik je in een boek, dan duik je in een bad van kleur. Lezen is reizen. Of het nu zittend in de zetel is of in bed met je hoofd onder de dekens, diep in de nacht: weg ben je. Je verlaat je huis en je leventje. Lezen is reizen, de wereld rond, om daarna weer tot jezelf te komen. De wereld gaat open. En je neemt van overal iets mee.'

'Verhalen, boeken en tekeningen zijn de allersterkste bruggenbouwers. Je leert de wereld, andere mensen en jezelf beter begrijpen'

BOEKEN DIE RAKEN

Door eigenaardige dingen te tekenen werpt ze mysteries op. 'Een beeld mag nooit in een-twee-drie verteld zijn. Laat staan dat het ooit uitverteld raakt! Boeken die doen nadenken, bij elke lezer andere snaren raken en op een andere manier tot leven komen, dat zijn de boeken die nestjes bouwen in je hoofd. Om er knus een leven lang te wonen. Nu eens op de achtergrond, dan weer vooraan op het toneel van je brein.'

BOEKEN BRENGEN VERBINDING

Een boek deelt op papier dingen die alleen lijken te bestaan in iemands hoofd. Zo worden ze voelbaar voor anderen. Lezen is een van de meest individuele activiteiten en toch voedt het verbinding en herkenning, trekt het draden tussen mensen. 'Ik ben er zeker van dat verhalen deuren openzetten in het kinderhoofd en draadjes spannen naar overal. Je leert de wereld, andere mensen en jezelf beter begrijpen. Je empathie groeit. Daarom moeten we verhalen blijven vertellen, boeken blijven schrijven en tekeningen blijven maken, want het zijn de allersterkste bruggenbouwers.'

SASSAFRAS DE BRUYN IN JE KLAS?

Dat kan! Tijdens een lezing kijk je mee hoe een boek geboren wordt. Je ziet Sassafras met allerlei materialen (versneld) illustraties maken uit boeken en je bekijkt de verschillen en gelijkenissen tussen schetsen en afgevoerde illustraties. Aan het eind maakt iedereen zelf een illustratie op een postkaart!

Via auteurslezingen.be kan je Sassafras en andere illustratoren en auteurs uitnodigen. Je kan bovendien een korting van 100 euro aanvragen.

**AUTEURS
LEZINGEN**

GENOMINEERD

Daisy Vandaele

SCHOOL: zorgcoördinator voor de kleuters op Vrije Basisschool Langemark
FAVORIETE KINDERBOEK: *Het land van de grote woordfabriek*, Agnès de Lestrade, De Eenhoorn

‘BOEKEN VERRIJKEN NIET ALLEEN HUN TAAL, MAAR HUN HELE KLEUTERWERELD’

Elke twee maanden kruipt Daisy Vandaele in de huid van de leesfee. ‘Dan stel ik in de kleuterklassen de nieuwe bibboxen voor.’ Onder het motto *Vroeg begonnen, is half gewonnen* prikkelt ze als verbindende zorgcoördinator voortdurend kleuters en collega’s om met boeken aan de slag te gaan.

‘Het is onze taak, zelfs onze plicht om leerlingen van jongsaf aan in contact te brengen met die wereld van boeken en taal. Zeker leerlingen die er thuis niet mee in aanraking komen. Boeken verrijken niet alleen hun taal, maar hun hele wereld. Dat zie ik ook bij mijn zontje, als hij keer op keer hetzelfde boekje kiest, er woorden uit oppikt en het verhaal navertelt.’

‘Om dat op school mogelijk te maken, heeft elke kleuterklas een boekenhoek. Daarin staan de prenten- en weetjesboeken waarmee de juffen thematisch aan de slag gaan. Naast de boekenhoek hebben we ook het aanbod van de bibboxen. Dat wisselt elke twee maanden en zorgt voor een rijk aanbod dat breder gaat dan het thema. Het compenseert soms ook wat de juf zelf minder kent of doet.’

‘Aan elke krachtlijn uit ons leesbeleid hebben we acties op korte, middellange en lange termijn gekoppeld.’

‘De leesfee - dat ben ik - introduceert de bibboxen. Zo proberen we de leerlingen en de leerkrachten nieuwsgierig te maken. Dat werkt: als de leesfee is geweest, is de interesse groot. De leesfee is ook verbonden aan evenementen als Poëziweek, Voorleesweek en Jeugdboekenmaand. Dan kom ik daarover vertellen en geef ik de klas ook een opdracht. In de lagere school neemt de leesdokter die taak van me over.’

NIEUWE VERTELVORMEN INTRODUCEREN

‘De bibboxen en de leesfee zijn maar een klein voorbeeld van wat het nascholingstraject Geef me de vijf van Arteveldehogeschool op onze school in gang zette. Het ging over de vijf sleutels van begrijpend lezen. We hebben twee nieuwe vertelvormen leren kennen: hardop denkend voorlezen en interactief voorlezen. Ik zat als kleuterafgevaardigde in het kernteam en had het voorrecht om naar de netwerkdagen te gaan en inspirerende voorbeelden te zien.’

‘Om die kennis zo goed mogelijk door te geven, maakte ik filmpjes voor mijn collega’s. Hoe doe je aan preteaching met een klein groepje taalzwakke kleuters bijvoorbeeld. Dat filmpje heb ik vorig schooljaar opgenomen om mijn collega’s te ondersteunen in de verteltechniek hardop denkend voorlezen. Die techniek zit nu in onze zorgwerking ingebed. Taalzwakke leerlingen voelen zich competentier als ze het verhaal al eens hoorden, er is meer leesmotivatie en de woordenschat wordt herhaald.’

‘Naast dat modelleren via de verteltechnieken leerden we in het project ook de beslisboom kennen. Die flowchart van Liselotte Vandenbussche helpt om doelgericht met een prentenboek aan de slag te gaan. Kies je zelf een boek of laat je leerlingen kiezen? Ga je voor verhoogde zorg of brede basiszorg? Wil je genieten, verhaalbegrip uitbreiden of woordenschat verruimen? Lees je zuiver voor of kies je voor interactief of hardop denkend voorlezen? Er staan ook enkele verwerkingsmogelijkheden op, zoals een verhaalpad maken. Daarbij teken je het verhaal op een lange poster op de grond.’

EEN LEESBELEID IN 5 KRACHTLIJNEN

'Ook ons leesbeleid is gegroeid tijdens Geef me de vijf. We zijn na wat ploeteren tot vijf krachtlijnen gekomen. Onze 'High Five' bestaat uit vaardige informatievervaarders ontwikkelen, innoverend taalonderwijs bieden, differentiëren in het leesonderwijs en samen aan effectief leesonderwijs en leesmotivatie bouwen. Aan elke krachtlijn hebben we acties op korte, middellange en lange termijn gekoppeld. De korte en middellange termijn hebben we intussen achter de rug. Nu pakken we het boekenaanbod in de klasbibliotheken aan en proberen we ouders actiever te betrekken bij ons leesbeleid.'

'Maak het gezellig thuis, lees met een lampje of een beetje stiekem onder de lakens: dat probeer ik hun ook mee te geven.'

'Hardop denkend voorlezen zit nu in onze zorgwerking ingebed. Taalzwakke leerlingen voelen zich competentier als ze het verhaal al eens hoorden.'

LESTIPS VAN DAISY

KIES VOOR KWALITATIEVE BOEKEN

Kies niet het eerste het beste boek dat gelinkt is aan een thema. Ga voor kwaliteit. Zit er een verhaallijn in? Is het meer dan uitleggen wat er op de prent staat? Zit er een begin, climax, oplossing in? Zijn er goede aansprekende prenten? Pluizer helpt me in die zoektocht.

pluizer.be

LEES EEN BOEK MEER DAN 1 KEER

Kies niet elke dag een ander boek om voor te lezen. Na één keer hebben kleuters de verhaallijn zelden mee. Geef kleuters dus de tijd om het boek te verkennen: lees het eens in een kleine groep, een keer interactief, koppel er dan een verwerking aan ...

10 WARMHOUDERTJES

Om nieuwe kennis te verankeren én warm te houden, gaf ik collega's tien kleine, haalbare opdrachten, elke maand één. Zo keken de juffen in september naar een filmpje om de vijf sleutels rond begrijpend lezen op te frissen. In oktober hebben ze een boek via hardop denkend voorlezen gebracht. En in november kozen ze een boek via Pluizer dat ze in hun thema centraal zetten.

IN DE BOEKENKAST VAN JUF DAISY

PILOOTTRAJECT BOEKSTART VOOR KLEUTERS: HOE DE VERTELLERIJ EN LAND VAN NU DE HANDEN IN ELKAAR SLOEGEN

In het najaar van 2022 startte Iedereen Leest in het kader van de campagne *Vrienden voor het Lezen – samen voor een Leesoffensief* met het piloottraject Boekstart voor kleuters als uitbreiding op het huidige Boekstart-programma. Tien Boekstart-bibliotheken stelden zich kandidaat om deze uitbreiding op een cocreatieve manier uit te werken. Ze kregen de mogelijkheid om te experimenteren en te kijken wat werkt en wat niet. Nu het schooljaar ten einde is, vertellen bibliotheekmedewerker Hanne Verschueren van de Vertellerij uit Antwerpen Berchem en juf Jessy De Winter, leerkracht in de eerste kleuterklas op de stedelijke basisschool Land van Nu in Deurne, hoe die samenwerking bij hen verliep.

BOEKSTART VOOR KLEUTERS

Met Boekstart voor kleuters wil Iedereen Leest de brug slaan tussen het voorschoolse en de start van het kleuteronderwijs. In het huidige programma krijgen ouders die in een Boekstart-gemeente wonen, een eerste boekenpakket in het consultatiebureau wanneer hun baby 6 maanden is. Wanneer hun peuter 15 maanden is, kunnen ze een tweede boekenpakket ophalen in de bibliotheek. Een derde boekenpakket in de eerste kleuterklas zou een mooie aanvulling zijn. Dankzij de campagne *Vrienden voor het Lezen – samen voor een Leesoffensief* kan Iedereen Leest dat uittesten in een tweejarig piloottraject.

Tijdens het schooljaar 2022-2023 werkten 10 Boekstart-bibliotheken een uitdeelmoment voor kleuters en hun ouders uit in de eerste kleuterklas van de betrokken scholen. Ondersteuning van de leerkrachten en ouderbetrokkenheid kregen daarbij bijzondere aandacht. De leerkrachten konden bijvoorbeeld met de boeken uit de pakketten aan de slag in de klas en kregen toegang tot een online leertraject rond interactief voorlezen. Dat online leertraject van Iedereen Leest focust voornamelijk op hoe interactief voorlezen je lees- en taalbeleid op school kan versterken. Leerkrachten kunnen het op eigen tempo doornemen.*

'Ik heb de woordenschat van de kleuters echt zien toenemen, vooral bij de leerlingen die wat taalzwakker zijn.'

Bibliotheekmedewerker Hanne en juf Jessy van een van de deelnemende pilootbibliotheken en -scholen vertellen graag over hun ervaring met het piloottraject.

ELK BEGIN IS... GEMAKKELIJK?

Hanne dacht bij de voorbereiding van het piloottraject meteen aan Land van Nu. De bibliotheek had al een aanbod voor de school rond leesbevordering voor het lager onderwijs, maar ze werkten nog niet intensief samen met de kleuterleerkrachten. Hanne: 'Ik kende de leerkrachten en wist dat er al voldoende aandacht was voor voorlezen, omdat Land van Nu ook een LIST-school is. Dat er al een draagvlak was binnen de school was zeker een meerwaarde, want zo was er voldoende ruimte om te experimenteren en na te denken over de organisatie van het uitdeelmoment.' Ook Jessy zag dat als een meerwaarde: 'Onze school is al een echte boekenschool en de visie van Boekstart voor kleuters sluit mooi aan op die van LIST.'

De leerkrachten waren dus meteen heel enthousiast over het piloottraject. Ook de directie stond helemaal achter de deelname. Samen gingen de school en de bibliotheek op zoek naar de beste manier om de boekenpakketten uit te delen en om zoveel mogelijk ouders bij het traject te betrekken. Want naast boeken in gezinnen brengen, wil de bibliotheek ouders ook enthousiast maken over de bibliotheek.'

LEREN VOOR LEERKRACHTEN

Hanne en de leerkrachten spraken af dat ze met een van de boeken in de klas zouden werken. Als voorbereiding gingen de leerkrachten aan de slag met de eerste modules uit het online leertraject. Ook Hanne deed mee: 'Ik vond het belangrijk om het traject zelf ook te doorlopen. Ik wist al veel over interactief voorlezen, maar toch leerde ik dingen bij. En op die manier kon ik de leerkrachten zo goed mogelijk ondersteunen.' En dat deed ze ook door Jessy feedback te geven op een voorleesmoment in de klas. Uitsluitend positieve feedback trouwens, verzekert Hanne.

Ook al lezen de leerkrachten al heel interactief voor, toch heeft Jessy veel uit het online leertraject gehaald dat ze kon toepassen in de klas: 'Interactief voorlezen doe je al als leerkracht, maar het is altijd goed om met een frisse blik naar je eigen voorleesmomenten te kijken. Je leert al best veel over voorlezen tijdens de lerarenopleiding, maar het online leertraject biedt een mooie opfrissing, en vaak ook de bevestiging dat je het al goed doet. Het was dus heel motiverend om hiermee aan de slag te kunnen.' Het resultaat? Jessy neemt nu iets meer tijd voor de voorleesmomenten in de klas en leest vaker in kleinere groepen voor. Dankzij de voorleesfiche kan ze haar voorleesmomenten ook beter voorbereiden. Ze noteert dan bijvoorbeeld welke open vragen ze kan stellen en staat daardoor ook stil bij de verschillende onderdelen van een boek. De voorleesfiche is een handig instrument dat binnen het online leertraject tot stand kwam.

MEER WETEN OVER (INTERACTIEF) VOORLEZEN EN HET BELANG VAN VROEGE LEES-INTERVENTIES?

- In de video *Interactief voorlezen doe je zo!* tonen 4 leerkrachten hoe ze interactief voorlezen aan kleuters en leerlingen uit het eerste en tweede leerjaar. Zie boekstart.be/boekstart-voor-kleuters-voor-leerkrachten.

- Iris Vansteelandt en Silke Vanparys geven in het tijdschrift *Fons 8* informatie en tips over hoe je kan leren om goed interactief voor te lezen.

- Deze fiches uit de inspiratiegids *Les in lezen* over effectief leesonderwijs (zie p. 10) zetten je mee op weg:

- Waarom werk je best van in de kleuterklas aan de basis van geschreven taal?
- Waarom zou je voorlezen aan je leerlingen?
- Hoe maak je sterke leermomenten van voorleesmomenten?

* Het online leertraject is voorlopig niet voor het brede publiek toegankelijk.

'Ik heb de woordenschat van de kleuters echt zien toenemen, vooral bij de leerlingen die wat taalzwakker zijn. Ook het verhaalbegrip, door hetzelfde boek vaker voor te lezen, ging veel vlotter dankzij het interactief voorlezen,' voegt Jessy er nog aan toe.

HET UITDEELMOMENT

Om zoveel mogelijk ouders te kunnen bereiken, organiseerden de bibliotheek en de school het uitdeelmoment op een vrijdagmiddag tijdens de naschoolse opvang. Toen de leerlingen werden opgehaald, kregen ze het boekenpakket en een bib-zak met uitleg over de bibliotheek. Ouders konden ook ter plaatse een bib-kaart aanmaken, een aanbod waar ze gretig gebruik van maakten. Hanne herinnert zich hoe de kleuters - superenthousiast over de boeken die ze net hadden gekregen - het verhaal al in geuren en kleuren aan hun ouders vertelden, terwijl die aan het wachten waren om een bib-kaart aan te maken. Dat maakte van het uitdeelmoment een extra fijne ervaring. Het eerste pilotjaar was dus een groot succes en Hanne kijkt er alvast naar uit om het volgende jaar verder uit te werken.

WINSTEN UIT HET PROJECT

Een paar realisaties binnen het traject om nog meer in te zetten op interactief voorlezen:

- De leerkrachten zijn altijd op zoek naar manieren om taalzwakkere leerlingen beter te ondersteunen. Een voordeel van een samenwerking met de bibliotheek is dat Hanne tips kon geven rond boeken die iets laagdrempeliger zijn én toch beschikken over een rijke taal. Ze hebben ook meer aandacht voor diversiteit in de boeken die ze kiezen.
- Een van de tips die Jessy het meest bijbleef: Boekenzoeker. Ze gebruikt het nu heel regelmatig en de Boekenzoeker-webinars vindt ze ook heel inspirerend.
- De voorleesfiches gebruiken ze nu standaard om voorleesmomenten voor te bereiden en de collega's delen de voorleesfiches ook met elkaar op Smartschool.
- Om in kleinere groepjes te kunnen voorlezen, schakelen de leerkrachten de zorgleerkracht in om tijdens het voorleesmoment een andere activiteit te doen.

NAAR EEN RIJKE INTERACTIE TIJDENS HET VOORLEZEN: AAN DE SLAG MET INTERACTIEF VOORLEZEN

(door Margot Van Dingenen – Iedereen Leest)

Voorlezen is een uitstekende manier om de woordenschat van leerlingen uit te breiden, luistervaardigheid te verbeteren en empathie te ontwikkelen. Daarboven biedt het ook een uitgelezen kans om interactie in de klas te verhogen. Dat kan door interactief te gaan voorlezen. Interactief voorlezen gaat verder dan enkel het voorlezen van een tekst. Je gaat ook in interactie met de leerlingen door vragen te stellen, illustraties te bekijken en samen na te denken over wat de tekst met je doet. Dat alles gebeurt voor, tijdens en na het lezen.

'Praten over wat je gelezen hebt, is essentieel omdat we meestal pas weten wat we denken als we het onszelf horen zeggen.'

Aidan Chambers

Aidan Chambers verwoordt het krachtig. Door je leerlingen te laten praten en nadenken, stimuleer je hen om hun ideeën over de tekst onder woorden te brengen. Maar er zijn nog voordelen aan interactie inbouwen tijdens het voorlezen:

- Je maakt **verschillende meningen, perspectieven en interpretaties** bij de tekst bespreekbaar. Daarbij is een veilig leerklimaat essentieel. Het is belangrijk dat er **open gesprekken** ontstaan met begrip voor verschillende standpunten.
- Je toont aan je leerlingen hoe jij als **rolmodel** met teksten omgaat. Wanneer jij als leerkracht voor, tijdens en na het voorlezen praat over de tekst, dan maak je je **lees- en denkproces** zichtbaar.
- Je zorgt ervoor dat je leerlingen kunnen **leren van elkaar**. Praten over de tekst en de diepere betekenis, de afbeeldingen, de bedoeling van de schrijver, de leeservaringen, de meningen van je leerlingen ... is essentieel om hun **lees- én taalontwikkeling** te stimuleren. Wissel klassikaal werken af met het werken in (kleinere) groepen om voldoende rijke interactiekansen te creëren.

Hoe ga je nu zelf aan de slag met dat interactief voorlezen? Eerst en vooral is het interessant om na te denken over welk boek je wil voorlezen. Kies een boek dat je kent of waarvan je het hoofdstuk dat je gaat lezen al eens gelezen hebt. Dat helpt je om op voorhand enkele uitdagende vragen te bedenken. Denk ook even na waar je gaat voorlezen en aan wie. Zo wordt het ook gemakkelijker om te formuleren welk doel je wil bereiken met het voorlezen. Wanneer je dat op voorhand scherpstelt, ga je ook met meer focus het voorleesmoment in.

Bedenk dan op voorhand de volgende zaken:

- Welke eigenschappen van het boek ga ik bespreken?
- Welke open vragen ga ik stellen?
- Op welke inhoud wil ik verder doorgaan?
- Bij welke woorden/uitdrukkingen sta ik stil?
- Welke afbeeldingen ga ik uitvoeriger bekijken?

Sta hierbij stil in elke fase van het voorlezen, dus zowel voor, tijdens als erna.

Vergeet na elk voorleesmoment ook niet even kort te reflecteren. Hoe liep het voorleesmoment? Wat liep er moeilijk? Hoe ga ik het volgende keer aanpakken? Wat ga ik anders doen?

Interactie creëren tijdens het voorlezen is vaak wat zoeken. Oefening baart kunst. Je interactie afstemmen op leerlingen met verschillende voorkennis, noden en interesses is niet gemakkelijk. Hieronder gaan we daarom nog wat verder in op hoe je alle leerlingen kan ondersteunen tijdens een interactief voorleesmoment. Zowel zij die **moeilijker in interactie** gaan tijdens een voorleesmoment, als de leerlingen die meer **uitdaging** nodig hebben en soms te snel of gemakkelijk reageren op je vragen. Hieronder bespreken we enkele methodieken.

LEERLADDER

De leerr ladder biedt je een kader met tips waarmee je afhankelijk van de situatie je leerlingen extra kunt **ondersteunen en/of uitdagen**. (Justice & McGinty, 2009)

Wat kun je doen als een vraag te moeilijk is?

Wanneer leerlingen niet of moeilijk antwoorden op je vraag, dan kan je hen ondersteunen op verschillende manieren.

1. **De keuze beperken:** Geef twee mogelijkheden en laat de leerling kiezen. Je kunt die mogelijkheden indien nodig visueel ondersteunen. *'Voelt de koning zich bang of blij?'*
2. **Samen een antwoord zoeken:** Help de leerling om na te denken en te verwoorden door afbeeldingen te bekijken, zinnen te herlezen ... *'Hoe voelt de koning zich? Zullen we de afbeelding eens samen bekijken? Ja, de koning is bang. Koning is bang. Zullen we het samen eens zeggen?'*
3. **Modelleren en activeren:** Geef zelf het antwoord en laat de leerling het antwoord in eigen woorden nazeggen. *'Als ik*

naar de afbeelding kijk, zou ik zeggen dat de koning bang is, omdat hij niet in bed durft. Wat denk jij? Hoe voelt de koning zich? Je kunt het antwoord ook zelf eerst geven en dan pas de vraag stellen. 'De koning is bang, omdat de draak in zijn bed ligt. Nu kan hij niet meer slapen. Waarom is de koning bang?'

Wat kan je doen als je vraag te gemakkelijk is?

Wanneer leerlingen te gemakkelijk op je vragen antwoorden, dan zorg je best voor extra uitdaging. Zo geef je de nodige taal- en denkkansen.

1. **Voorspellen:** Laat je leerlingen verder voorspellingen maken. 'De koning is bang. Wat zouden de ridders nu kunnen doen?'
2. **De transfer maken naar een andere context:** Laat de leerlingen verbanden leggen. 'De koning is bang en hij springt omhoog. 'Zou jij bang zijn voor een draak in jouw bed? Wat zou jij doen?'
3. **Uitleggen:** Laat de leerlingen een reactie toelichten en vraag door. 'Waarom is de koning bang? Waarom denk je dat? Waarom is een draak in je bed 'eng'? Zou hij niet gewoon naast de draak kunnen slapen?' ...

TWEESTAPSRAKET

Je kan een heleboel vragen op je leerlingen afvuren om naar een antwoord te vissen, maar dat doe je beter niet. Het werkt vaak niet productief en het is bovendien best vermoeiend voor alle betrokkenen. Zeker voor leerlingen bij wie de taalbagage en kennis van de wereld nog volop aan het groeien is, kunnen te veel vragen verlamvend werken. Naast of aanvullend bij de leerladder kan je gebruikmaken van de methodiek van de tweestapsraket om leerlingen te ondersteunen (Spencer & Petersen, 2020²).

Hoe werkt het?

- **STAP 1:**
Maak je vraag doelgericht. Stel dat je geen reactie krijgt op

de vraag 'Wat gebeurde er?', kun je je vraag doelgerichter maken door te versmallen. 'Wat deed professor Herbert Droog nadat hij zijn moppenmachine uitvond?'

- **STAP 2:**

Modelleer en geef het antwoord in je eigen woorden als leerlingen na enige denktijd toch niet zelf tot een antwoord komen. Geef de leerlingen daarna een **nieuwe kans** om zelf het antwoord te geven. 'En nu is het aan jou.' of 'Nu mag jij het antwoord geven.' Het gaat er vooral om dat je leerlingen stimuleert om mee na te denken en om tot taalproductie te komen.

SPREKEDURF STIMULEREN

De leerladder en de tweestapsraket zijn interessante kaders die je kunt inzetten om tot rijke interactie te komen. Veel hangt natuurlijk ook af van de spreekdurf van je leerlingen. Wanneer iemand zich nog wat onwennig voelt in de groep of angstig is om luidop te spreken, dan kan je die leerling bijvoorbeeld vragen om iets aan te wijzen in het boek. Hij/zij kan het antwoord ook in je oor fluisteren of in het oor van een vriendje dat het dan voor hem/haar zegt. Het blijft vooral belangrijk dat je alle leerlingen doorheen de dag stimuleert om taal te produceren. Om spreekdurf te stimuleren kun je ook **visueel ondersteunen** via prenten en voorwerpen. Je kan verhaalpicto's inzetten voor, tijdens en na je interactief voorleesmoment.

In de educatieve handleiding bij de Jeugdboekenmaand vind je alvast een aanbod gebruiksvriendelijke pictogrammen. Je kan de handleiding met pictogrammen gratis downloaden op de website van Jeugdboekenmaand: jeugdboekenmaand.be.

- 1 Justice, L. M., & McGinty, A. S. (2009). *Read it again—Prek. A preschool curriculum supplement to promote language and literacy foundations.* Columbus, OH: The Children's Learning Research Collaborative. Beschikbaar via <https://crane.osu.edu/our-work/read-it-again/>
- 2 Spencer, T. D., & Petersen, D. B. (2020). Narrative intervention: Principles to practice. *Language, Speech, and Hearing Services in Schools, 51*(4), 1081-1096.

WORD JIJ MIJN VOORLEESBUDDY?

Voorleesweek 2023 draait rond alle mogelijke voorleesbuddy's - jong en oud, en dus ook leerkrachten, ouders, grootouders én leerlingen. Met de slogan *Word jij mijn voorleesbuddy?* roept organisator Iedereen Leest iedereen op om zich als voorleesvrijwilliger te engageren. Want voorleesbuddy's maken het verschil. Word jij de voorleesvriend van iemand die niet zo gemakkelijk leest? Breng jij voorlezers aan op school, in de bib of tijdens de naschoolse opvang? En hoe koestert jouw school haar voorlezers?

BOEKEVENEMENT BOEKTOPIA

De campagne gaat van start tijdens de herfstvakantie op het grote boekevenement Boektopia in Kortrijk Xpo. Deze vernieuwde boekenbeurs, een gezamenlijke organisatie van uitgevers en boekhandelaars, zet extra in op het aanbod en de beleving van kinder- en jeugdliteratuur door tal van voorleesactiviteiten. Auteurs zullen voorlezen uit eigen werk, maar ook voorleesvrijwilligers krijgen een podium.

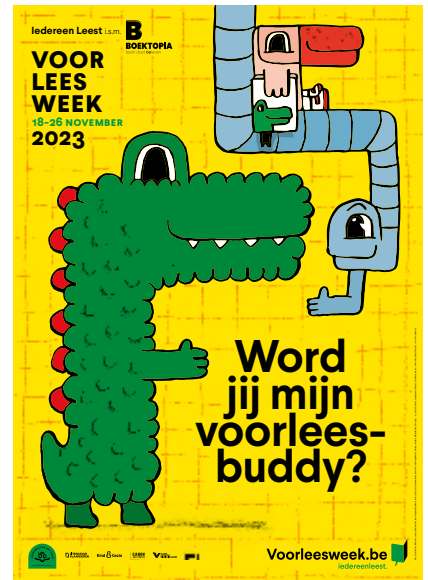
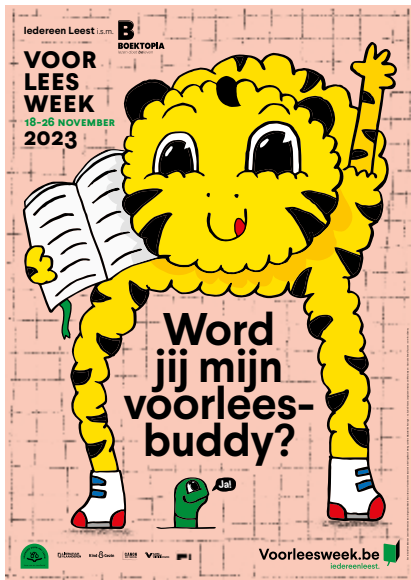
Het voorleesbos trakteert iedereen die daar zin in heeft, op mooie, spannende en verrassende verhalen. Hier verwelkomt Iedereen Leest graag de eerste enthousiaste voorleesbuddy's. Tijdens de maand november verspreidt de warme oproep zich verder via verschillende kanalen. Het doel? Op zoveel mogelijk plekken in Vlaanderen en Brussel wordt met voorlezen gestart of wordt er nog meer voorgelezen. Van kinderopvang tot woonzorgcentrum, op speelpleinen, in bibliotheken, in boekhandels en in buurthuizen. En uiteraard ook op scholen, het liefst zelfs op alle scholen. Zo maken we samen werk van een 'boektopische' samenleving, waarin lezen opnieuw brede maatschappelijke waardering krijgt. Een samenleving die het belang van lezen voor de persoonlijke en maatschappelijke ontwikkeling ziet en erkent.

VOORDELEN VAN VOORLEZEN

Hoe meer voorleesvrijwilligers, hoe meer er voorgelezen kan worden. En dat bij voorkeur het hele schooljaar lang en niet enkel tijdens Voorleesweek of de Grote Voorleesdag voor ouders op school. Want er zijn veel goede redenen om als schooltijd en ruimte te maken voor voorlezen en er een vrijwilligerswerking rond uit te bouwen. De positieve effecten van voorlezen zijn bijzonder groot, dat wijst wetenschappelijk onderzoek keer op keer uit.

De voordelen van voorlezen op een rij: door voor te lezen stimuleer je taalbegrip en -ontwikkeling, breidt de woordenschat uit en vergroot de kennis van de wereld van de leerlingen. Wie op regelmatige basis wordt voorgelezen, traint ook zijn concentratievermogen en verhoogt zijn luistervaardigheid. Verhalen voorlezen prikkelt bovendien de fantasie en wakker de verbeeldingskracht aan van de luisteraar. Ook de emotionele en sociale ontwikkeling van een kind vaart wel bij voorlezen. Samen een verhaal beleven - ook in klascontext - werkt verbindend en is vaak een rustgevend moment. Door in aanraking te komen met verschillende verhalen leren leerlingen zich inleven in situaties die verschillen van hun eigen leefomgeving en verhoogt hun inlevingsvermogen. Ook niet onbelangrijk: enthousiaste voorlezers geven hun liefde voor het lezen en verhalen door.

HET LEESOFFENSIEF IN ACTIE

De voorbeeldrol van (voor)lezers is niet te onderschatten, want zien (en horen) lezen, doet lezen. Dat is ook de onderliggende boodschap van het Leesoffensief, de actieagenda van de Vlaamse overheid om de leesvaardigheid, het leesbegrip en de leesmotivatie van kinderen en jongeren de komende jaren te verbeteren. Het Leesoffensief roept iedereen – ook schoolteams - op om zich als 'Vriend voor het Lezen' kenbaar te maken.

onderwijs.vlaanderen.be/leesoffensief

de oproep *Word jij mijn voorleesbuddy?* zich registreren op voorleesweek.be. Als verwelcoming krijgt iedere aanmelder een gratis online starterspakket, dat je alle tips en tools geeft om met voorlezen aan de slag te gaan.

DOE JE MEE?

Voorleesbuddy's maken het verschil. Iedereen heeft een voorleesbuddy nodig, een voorleesvriend voor het leven. Als leerkracht kan je zelf ook voorleesbuddy worden. Je kan je engageren op je eigen school, maar evengoed in de lokale bibliotheek, in de buitenschoolse opvang, bij huistaakbegeleiding, voorlezen-aan-huiswerkingen, in het opvangcentrum of in het woonzorgcentrum.

Als school kan je (groot)ouders, maar ook buurtbewoners proberen enthousiasmeren om als voorleesvrijwilliger aan de slag te gaan op je school. Ook leerlingen zijn voorlezers: voor andere leerlingen op school of - waarom niet - voor de bewoners van het lokale woonzorgcentrum. Iedereen kan een voorleesbuddy zijn.

VOORLEESTIPS NODIG?

Voel je je onzeker om voor te lezen? Weet je niet welk boek te kiezen? Raadpleeg dan zeker voorleesweek.be, iedereenleest.be en de bijhorende Facebook-pagina's. Je vindt er niet alleen voorleesboekentips voor verschillende leeftijden, maar ook informatie en tips rond voorlezen. Er zijn getuigenissen, praktijkvoorbeelden en filmpjes en ook een overzicht van het aanbod van vormingen en opleidingen rond voorlezen.

vrijwilligerswerk.be
voorleesweek.be

DUURZAME VRIJWILLIGERSWERKING

Wie als school duurzaam wil werken rond lezen (en voorlezen), kiest voor de ontwikkeling van een schoolbreed leesbeleid. In dat structureel leesbeleid kan de uitbouw van een voorleesvrijwilligerswerking een belangrijke plaats innemen en wordt Voorleesweek op die manier nog steviger ingebed in de algemene schoolwerking.

Wil je als school een vrijwilligerswerking opstarten of je groep van voorlees(groot)ouders verder laten groeien? Dan is deze Voorleesweek de ideale gelegenheid om er werk van te maken.

VACATURES EN ONLINE STARTERSPAKKET

Iedereen Leest zet naar aanleiding van Voorleesweek 2023 (18-26 november) een structurele samenwerking op met het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk. Op het vacatureplatform van vrijwilligerswerk.be kunnen scholen, bibliotheken en andere organisaties hun vacature voor voorleesvrijwilligers plaatsen. Naast de sport- en natuurvrijwilliger zal de voorleesvrijwilliger er extra in de kijker staan. Zo kunnen geïnteresseerden de mogelijkheden van vrijwilligerswerk als voorlezer sneller ontdekken. Voor organisaties is het een aanmoediging om na te denken over een duurzame voorleeswerking. Op vlaanderen.vrijwilligt.be/vrijwilligersbeleid vind je concrete tips om met vrijwilligers te werken. Vanaf de herfstvakantie kan iedereen die 'JA, ik wil!' antwoordt op

BOEKENTIPS VAN DE JURY

WAAR ZIJN BOBBIES BILLEN?

Een grappig kartonboekje dat je helemaal kan uitvouwen. Bobbie is een worsthondje en hij is zijn billen kwijt. Omdat hij zo lang is, kan hij ze niet meer zien. Dus gaat hij op zoek in huis en vraagt in elke kamer aan een ander dier of die zijn billen daar gezien heeft. Wanneer je dit boekje samen met kleuters leest, kan je samen zoeken en kijken, diereengeluiden nadoen en lachen met Bobbie!

Waar zijn Bobbies billen? | Rob Jones
Fontaine | ISBN 9789464042337 | € 12,99
Vanaf 2 jaar

DE LANGE WEG VAN SLAK

Slak gaat kaarsrecht en glijdt immer voorzichtig rechtdoor. Tot op een dag ... Een traag en beklijvend verhaal over uit jezelf breken, om klassikaal mee te filosoferen (en zelfs te mediteren).

De lange weg van Slak | Tom Mariën en Eleni Debo | Pelckmans | ISBN 9789463832687
€ 19,50 | Samen vanaf 6 jaar, zelf vanaf 8 jaar

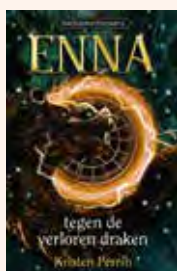

BAHAR BIZAR

Bahar heeft twee moeders. In de klas vertelt ze dat haar vader een kikkervis is en haar moeder een wereldberoemde rockster die op school wel eens een drumsolo komt geven. Hoe moet Bahar dat thuis vertellen? Haar beide moeders doen van alles wat, maar wereldberoemd zijn ze niet ... Een sprankelend en hedendaags verhaal over opgroeien, keuzes maken en erop vertrouwen dat het goedkomt.

Bahar Bizar | Michael De Cock en Arevik D'Or Querido | ISBN 9789045126654 | € 14,99
Vanaf 8 jaar

BOEKENTIPS VAN DE UITGEVERS

ENNA TEGEN DE VERLOREN DRAKEN

Enna is vastberaden om zich in een nieuw magisch inktavontuur te storten. Het is alleen al maanden geleden dat ze het laatste vonkje muzenmagie voorbij zag flitsen, dus gemakkelijk wordt dat niet. Maar dan ziet ze een draak. En niet zomaar een draak, maar eentje van stoom. Of was het rook? Of wacht ... gouddraad?! Al snel blijkt muzenmagie niet de enige soort magie in Londen en maakt Enna kennis met het enige nog levende lid van de drakenalliantie.

Inktgenootschap 2: Enna tegen de verloren draken | Kirsten Perrin | De Fontein
ISBN 9789026158841 | € 18,50 | Vanaf 10 jaar

STOMSTE WEEK OIT – MAANDAG

Justin heeft de stomste dag ooit. Zijn moeder is net met een vampier getrouwd, zijn vaders auto lijkt op een toilet op wielen en zijn kat is ontvoerd door aliens. Op zijn nieuwe school wordt hij direct gepest – zeker nadat hij in het zwembad aan de duikplank bengelt, terwijl zijn gebreide zwembroek langzaam ontrafelt. En het is pas maandag ... Het eerste boek uit een hilarische serie. Rijk geïllustreerd met de meest grappige tekeningen.

Stomste week ooit – Maandag | Eva Amores en Matt Cosgrove | Luitingh Sijthoff
ISBN 9789021034355 | € 15,99 | Vanaf 8 jaar

POEPIE JOEPIE! SAMEN LEZEN MET FELIX EN FIEN

Misschien lees je nog niet zo vlot. Misschien droom of speel je liever. Dat komt vast omdat je nog niet weet dat lezen iets is als spelen, zingen of bellenblazen. En hoe beter je het kunt, hoe liever je het doet! In de drie grappige verhalen van dit boek kom je al snel zelf te weten dat simpele letters een wereld van verschil kunnen maken. Een fantasierijk verhalenboek om samen te lezen met een of meer kinderen.

Poepie joepie! Samen lezen met Felix en Fien | Ingrid Vandekerckhove en Hiky Helmantel | Clavis | ISBN 9789044847185 | € 19,95
Vanaf 6 jaar

GENOMINEERD

Griet Kempen

SCHOOL: zorgcoördinator en leesbezieler op Stedelijke Basisschool De Bollenboom in Zammel (Geel)

FAVORIETE KINDERBOEK: *Misschien wisten zij alles, 313 verhalen over de eekhoorn en de andere dieren*, Toon Tellegen, Querido

‘MET HET JUISTE BOEK KRIJG JE IEDEREEN AAN HET LEZEN’

Op de groene speelplaats van De Bollenboom hangt het Bollenboomgedicht. De eerste zin? *Het avontuur loert in een boek*. ‘We proberen opnieuw een leescultuur bij de leerlingen binnen te brengen’, zegt Griet Kempen. Hoe ze daarin slaagt?

‘We proberen leerlingen te stimuleren om meer te lezen. Helaas ligt de openbare bibliotheek op 10 kilometer van hier. Regelmatig naar de bib gaan is dus geen optie. Daarom zijn we ook op de kar gesprongen toen de Geelse bibliotheek het Leeslab voorstelde. Uit dat project, dat de kloof met de bib wilde dichtten, is uiteindelijk een ‘Bib op School’ gegroeid. Eentje met zelf ontworpen meubels, zodat we de inrichting kunnen variëren. Er staan een 1000-tal boeken in. Een derde daarvan kochten we met de hulp van de ouderraad. De rest is een wisselcollectie van de bibliotheek. Een echte luxe!’

‘Elke leerling van onze school komt nu om de twee weken naar de schoolbib met zijn bibpasje en linnen boekentas. Als leerlingen dat willen, nemen ze hun boeken mee naar huis. Er zitten ook prentenboeken voor de kleuters bij. Zij komen een keer per maand omdat ze in een andere vestiging zitten.’

‘Als je leerlingen jou zien lezen, dan hebben ze zelf ook meer zin.’

‘Klassen komen naar de schoolbib als er een activiteit rond lezen op de planning staat. Tijdens de middag kunnen leerlingen er vrij lezen. Nu heb ik bijvoorbeeld tickets in de boeken gestopt. Vinden leerlingen er zo eentje tijdens het lezen, dan mogen ze een middag komen lezen met enkele vrienden. Het leeft, merk ik, want sommige leerlingen gaan echt op zoek naar zo’n ticket. Maar ook: niet iedereen doet dat even graag. En dat is oké.’

NIEUWE WERELD

‘Mijn rol in dat alles? Ik stimuleer en reik aan. Ik regel het tandemlezen zodat het zesde leerjaar elke week met het eerste leerjaar kan lezen, organiseer het carrousellezen in de klassen en maak er de opdrachten voor. Ik onderhoud de contacten met de bib - wat een fijne samenwerking trouwens - en organiseer de boekenpromotie ... Dat doe ik omdat leerlingen die lezen, zoveel leervoorsprong hebben en extra kennis kunnen opsteken. Er gaat letterlijk een nieuwe wereld open in een boek. Lezen brengt rust, brengt inspiratie. Ik vind het belangrijk dat we leerlingen daarvoor warm maken.’

‘Niet alleen de leerlingen trouwens, ook de collega’s. Volg ik een lezing van Nina Mouton over zelfzorg, dan breng ik dat boek mee zodat ze erin kunnen kijken. Ik tip boeken als *De beste lezers zitten in mijn klas* van de pedagogische begeleidingsdienst. Of ik vertel over een fijn boek dat ik in de bib zag, waarin schrijfp opdrachten voor de derde graad staan. Ik reik op een niet-dwingende manier aan, probeer hen mee te trekken én te overtuigen om te lezen. Want als je leerlingen jou zien lezen, dan hebben ze zelf ook meer zin.’

BOLLENBOOMBOEK EN -GEDICHT

‘Of het lezen altijd zo gesluimerd heeft op onze school? Eigenlijk wel. We hebben een werkgroep leesbevordering die acties voor Jeugdboekenmaand, Poëzieweek en Voorleesweek in elkaar steekt. Ooit stond er ook een boekencaravan op de speelplaats. Dat werkte helaas niet: er was te veel lawaai en de caravan kreeg vanden vanden op bezoek. Nadien kwamen er boekenhuisjes en een leesplek op de speelplaats. Maar tussen het voetballen en basketten door kan je niet rustig lezen. Dat kan in onze Bollenboombib nu wel.’

‘Over die bib hebben we trouwens samen met de stadsdichter van Geel een Bollenboomgedicht gemaakt. Het staat op de leeskaart van de leerlingen, waarop ze ook hun favoriete boeken schrijven. De leerlingen, ook de oudste kleuters, hebben

allemaal woorden ingestuurd die ze met lezen associëren. Die heeft de stadsdichter in het gedicht gebruikt. Het hangt ook in het groot op de speelplaats en in de kleuterschool.'

**'Leerlingen die lezen, hebben zoveel leervoor-
sprong en steken met elk boek extra kennis op.'**

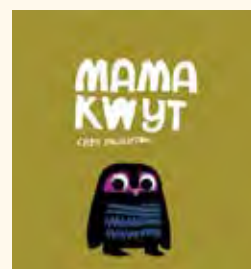
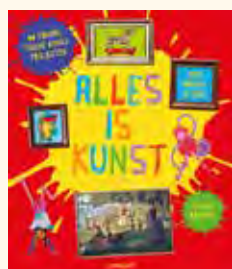
'Een ander project waar we trots op zijn, is ons Bollenboomboek. Het verhaal baseerden we op de musical die we enkele jaren geleden opvoerden. Leerlingen tekenden de personages en verhaalelementen, de ict-juf combineerde dat alles met het verhaal en foto's van de omgeving en de school. Elke leerling heeft het boek mee naar huis gekregen op het einde van het schooljaar.'

VAN 'BWA' NAAR 'YES'

'Voor het project Leeslab namen we bij de leerlingen een enquête over lezen af. Wat doe je wel graag, wat minder? Daaruit kwam dat ze begrijpend lezen niet leuk vonden. Met het carrousellezen proberen we dat tijt te keren. In een klein groepje werken leerlingen dan rond een boek. Voor leerlingen die niet gemakkelijk een boek vinden dat hen echt aanspreekt, komt sinds kort ook de boekensmurf langs. Dan ga ik verkleed met hen op zoek tijdens een persoonlijker traject. Ik laat hen boeken ontdekken en probeer hen te prikkelen, zodat ze met een boek binnen hun interesses weer naar de klas trekken.'

'Vorig schooljaar hebben we de enquête herhaald. We zagen toen al een lichte verbetering. Nu ben ik benieuwd of we met de komst van de Bib op School echt substantieel vooruitgaan.'

IN DE BOEKENKAST VAN JUF GRIET

LESTIPS VAN GRIET

GO4TY! - 40 BASISWOORDEN VOOR KLEUTERS

Bij anderstalige kleuters zetten we hard in op de GO4ty!, de 40 basiswoorden die je nodig hebt. Ook preteaching van een verhaal gebeurt in de kleuterschool. En we geven boektasjes mee met spelletjes en voorleesverhalen.

pro.g-o.be (Cahier Woordenschatverwerking anderstalige instappende kleuters GO4ty!)

BIED BOEKEN FRONTAAL AAN

Als leerlingen de kaft en niet alleen de rug van een boek zien, zullen ze er veel sneller naar grijpen. Presenteer je boeken dus frontaal.

DOE DE LEESCAN

Bij het begin van het project Leeslab hebben we de leesscan gedaan om het leesonderwijs op onze school in kaart te brengen. De resultaten bewezen dat we op het goede pad zijn. De online tool test het leesbeleid, de leesomgeving, leesdidactiek, leesbevordering en leesmonitoring. Als school krijg je zo zicht op je sterktes en werkpunten.

leesscan.be

SCHOOLBIBGIDS

Van ons hele Leeslab-avontuur hebben we een schoolbibgids gemaakt. Het *Handboek inrichting, collectie en beheer. Schoolbibliotheken voor 0-12 jaar* van Stichting Lezen was daarvoor een belangrijke inspiratiebron. Zo kunnen we onze expertise met andere scholen delen.

pro.debibliotheekopschool.nl/toolkit/collectie.html

stuifzand.be/bibcollectief/het-leeslab

WERKVORMEN VOOR DE BOEKENKRING

Juf Griet tovert telkens weer nieuwe ideeën uit haar hoed voor het carrousellezen, waarbij leerlingen samen diverse leesopdrachten vervullen rond een boek of thema. Benieuwd naar meer methodieken om de leescultuur in je klasgroep te bevorderen? Op cultuurkuur.be vind je meer dan dertig werkvormen. Alle werkvormen zijn geschikt voor het lager onderwijs en zijn aanpasbaar op leeftijd en leesniveau.

cultuurkuur.be/werkvormenvoor-deboekenkring

Op Cultuurkuur vind je tal van cultuurpartners die een project op maat van je school begeleiden. Je vindt er ook [de ideale activiteit](http://de-ideale-activiteit) voor jouw klas. Op school of op locatie, van theatervoorstelling tot filmworkshop, van kleuter- tot hoger onderwijs.

LEZEN MET LUISTERVERHALEN

Hoe neem je op passende wijze afscheid van je fijne leesklas en school? De zesdejaars van Vrije Basisschool Pieter Brueghel in Peer deden het met boeiende luisterverhalen die ze samen met Musica vzw uitwerkten. Zo gaven ze de leesklas en alle jongere leerlingen een luisterrijk cadeau.

Uit een online enquête over lezen bij de leerlingen leerde Vrije Basisschool Pieter Brueghel dat er een grote vraag was naar een fijne leesplek. Daarom kwam er een leesklas, ingericht met veel inspraak van de leerlingen in de inrichting en natuurlijk ook de boekkeuze.

'We wilden zoveel mogelijk leerlingen warm maken om te lezen', legt juf Liselore Scheelen uit. 'Door op een creatieve manier om te gaan met boeken en door luisterverhalen toe te voegen aan de collectie van de leesklas, komen we alle leerlingen tegemoet, ook de leerlingen die niet zo happig zijn op lezen. De leerlingen van het zesde kunnen al vlot technisch en begrijpend lezen. En: ze kunnen vlot werken met verschillende applicaties en met een laptop.'

EEN DIVERS EN SPANNEND PROJECT

'Onze vzw en de school hadden eerder al eens samengewerkt, in het kader van een dynamoPROJECT rond schilder Pieter Bruegel', zegt Dries Janssen van vzw Musica. 'We hielden contact. Toen kwam er een nieuwe vraag voor een origineel leesproject met de zesdejaars, die weldra gingen afzwaaien en naar een andere school vertrekken.'

Om ook leerlingen te bereiken die minder spontaan naar een klassiek boek grijpen, werd vzw Musica ingeschakeld om spannende luisterverhalen te ontwikkelen. Het project zette in op zowel taalontwikkeling als op het muzische en op omgaan met media.

Liselore: 'In dit project van vier schooldagen zitten veel verschillende vakken. We werkten aan diverse ontwikkelvelden zoals mediakundige ontwikkeling, taalontwikkeling, socio-emotionele ontwikkeling, ontwikkeling van initiatief en verantwoordelijkheid en muzische ontwikkeling.'

LEZEN MET JE STEM ÉN JE LICHAAM

Tijdens de eerste sessie wilde ik vooral laten zien hoe verrassend en veelzijdig boeken zijn', legt Dries uit. 'Het boek *zonder tekeningen* van Benjamin Joseph Novak is een kinderboek zonder prenten. En *De Zwerveling* van Peter Van den Ende is een prachtige beeldroman zonder tekst. *Laat die duif niet achter het stuur!* van Mo Willems is dan weer heel interactief.'

'Sommige leerlingen beweerden boeken saai te vinden, maar een verhaal luidop voorlezen en zo tot leven brengen, vonden ze best spannend en uitdagend.'

'De *Gruffalo* van Julia Donaldson gebruikte ik als opstap om het te hebben over rijm, ritme en hoe je een tekst kan ondersteunen met je stem en je lichaam. Hoe kan je spelen met tempo, volume, interpretatie en zelfs stilte? Dankzij de filmpjes die ze maken voor TikTok, begrijpen veel leerlingen eigenlijk heel goed hoe je daarmee aan de slag kan. Sommige leerlingen beweerden boeken saai te vinden, maar een verhaal

luidop voorlezen en zo tot leven brengen, vonden ze best spannend en uitdagend. Zelf enthousiast zijn over wat er allemaal mogelijk is, helpt ook altijd.'

SAMEN ZELFSTANDIG

'De meeste tijd ging naar het in elkaar steken van klank- en luisterverhalen in kleine groepjes', zegt Dries. 'De leerlingen waren zelf de regisseurs. Ze maakten dus hun eigen artistieke keuzes. Niet enkel het creatieve, maar ook het sociale is daarbij heel belangrijk: hoe werk je fijn samen? Hoe zeg je op een beleefde manier dat je een idee niet ziet zitten? Hoe houd je het positief?'

Liselore: 'Om participatie aan te moedigen, gaven we de leerlingen veel autonomie: ze mochten veel zelf doen, veel zelf kiezen en veel vragen.'

EEN NIEUWE WERELD

'Het project past helemaal binnen onze cultuurvisie', zegt directeur Frank Maesen. 'Cultuur houdt ons een spiegel voor en doet ons anders denken. In een wereld die steeds complexer wordt, zorgen deze projecten voor een stem tegen vaste denkpatronen. Als we wat schermtijd kunnen verminderen door een nieuwe wereld van liefde voor boeken te openen, slagen we in onze opzet.'

Voor de leerkrachten was er ook op technisch vlak veel te ontdekken. 'We hebben heel wat interessante en nuttige apps leren kennen, die we in onze schoolwerking kunnen integreren,' zegt juf Liselore.

En de luisterverhalen? Die kregen hun officiële introductie bij de opening van de leesklas tijdens een receptie waar ook ouders welkom waren. En zelfs al zijn de zesdejaars ondertussen weg, hun verhalen blijven beschikbaar in de leesklas: ze zijn in te scannen via een QR-code op de achterflap van het boek.

EEN MIX VAN VAARDIGHEDEN

Het luisterverhalenproject bood de leerlingen de mogelijkheid om te oefenen en groeien in de talige vaardigheden lezen, luisteren, spreken én schrijven. Ook beweging en culturele vaardigheden als waarnemen en verbeelden kwamen aan bod.

Lezen, luisteren, spreken en schrijven

- Er is intensief gewerkt rond horen en luisteren. Elk groepje leerlingen kreeg een fieldrecorder of een tablet om hun eigen klankverhaal op te nemen. De leerlingen moesten zowel aandachtig receptief luisteren naar de verhalen van anderen, als zelf actief op zoek gaan naar de juiste klanken en klankkleuren voor hun eigen verhaal.
- De leerlingen leerden waarom een bepaalde klankkleur beter werkt dan een andere. Ze onderzochten waarom bepaalde opnames minder bruikbaar bleken of niet goed werkten binnen het geheel (te veel achtergrondlawaai, te stil opgenomen, niet duidelijk genoeg voor de luisteraars ...) en overlegden over betere werkmethodes.
- Samenwerken en samen creëren gaan beter als er een veilige sfeer is. Daarom werd er expliciet tijd gemaakt om elkaars werk te bespreken en de positieve zaken te benoemen.
- Elk groepje mocht voor zijn eigen luisterverhaal een wervend verkoopspraatje schrijven en luidop brengen, in de vorm van een radiospot of iets totaal anders.

Verbeelden

- De leerlingen leefden zich in in de verhalen en zetten hun fantasie aan het werk: hoe zou dit personage klinken? Welke ondersteunende klank of muziek zou de sfeer van dit hoofdstuk extra in de verf zetten? En kunnen we die klank - een krakende deur, een harde klap of een stevige bries - zelf maken en opnemen?
- De leerlingen mochten elk een verschillend object uit de klas kiezen en probeerden daar zoveel mogelijk verschillende geluiden mee te maken. Aan de hand van die geluiden gingen ze nadenken over de identiteit van de klank. Waar zou dit kunnen voorkomen? Wie zou dit geluid kunnen maken? Waar doet het jou aan denken? Welk gevoel wekt het op?

Bewegen

- Het bleek voor veel leerlingen gemakkelijker om iets uit te proberen met hun stem en met audio als ze daar ook bij konden bewegen en zelfs dansen. Fysieke bewegingen maakten het voor hen gemakkelijker om sommige dingen uit te drukken en te onthouden.

TIPS VAN JUF LISELORE

- **Durf de tijd nemen voor een project.** Het was een tijdsintensief project. Dat is niet altijd gemakkelijk in te plannen, maar zo geef je leerlingen wel de kans om veel bij te leren.
- **Groepswerk is leerzaam.** Door per twee of per drie samen te werken, leren leerlingen veel bij over zichzelf en hun specifieke talenten.
- **Bouw je project stap per stap op.** Zo houd je het boeiend en behapbaar.
- **Werk naar een eindresultaat toe.** Het is heel motiverend voor leerlingen om een project af te ronden met een eigen product waar ze heel fier op kunnen zijn.

Ontvang tot 2000 euro voor jouw dynamoPROJECT

Wil jij ook samenwerken met een theatermaker of illustrator in jouw klas? Dat kan!

- De **dynamoPROJECT**-subsidie neemt de financiële drempel weg. Je krijgt tot 2000 euro voor jouw artistiek project op school.
- Ontdek de kunstenaars en cultuureducatieve organisaties op **cultuurkuur.be**. Of kies je eigen partner in je schoolbuurt.
- Inspiratie nodig? Doorzoek de praktijkvoorbeelden van andere scholen op **cultuurkuur.be**.

CULTURKUR.BE
daar vinden cultuur en onderwijs elkaar

cultuurkuur.be/dynamoproject

BOEKENTIPS VAN DE JURY

IK DENK DAT IK ONTVOERD BEN

Het frisse poëziedebuut van Pim Lammers verdient een plekje in je boekenkast. In deze bundel vind je allerlei gedichten over de bijzondere band die familieleden met elkaar delen. Zo gaat het over zussen die de baas spelen, ijsjes eten met je nonkel of een mama met legenessyndroom. Er is plaats voor traditionele en moderne families. Tante Ben heeft bijvoorbeeld een baard en een neefje wil make-up dragen. Er is voor iedereen een plek in deze gevoelige, maar vaak ook grappige dichtbundel.

Ik denk dat ik ontvoerd ben | Pim Lammers en Sarah van Dongen | Querido
ISBN 9789045127897 | € 16,99 | Vanaf 7 jaar

LOWIE

Lowie volgt het pad van een jong meisje – ook even een alsof-jongen – in haar zoektocht naar waar ze thuishoort, wat vriendschap betekent – een begrafenis organiseren voor iemand die niet dood is – en wat ze allemaal in haar mars heeft – meer dan alleen een oor aannaaien. Een prachtig, poëtisch, gelaagd en speels verhaal met geen woord of leesteken te veel, van meesterverteller Stefan Boonen.

Lowie | Stefan Boonen | Pelckmans
ISBN 9789464019391 | € 19,50 | Vanaf 10 jaar

DAS EN MEES

Ook prille lezers verdienen goed geschreven, originele en verbeeldrijke boeken. Daaronder valt absoluut het werk van Katrien Vandewoude. Haar nieuwste groeiboek bevat 57 heel erg korte verhalen, telkens twee pagina's lang, zodat ook kinderen die maar korte stukjes tekst kunnen lezen, een afgerond maar toch verrassend verhaal ontdekken. Doorheen het boek groeit de vriendschap tussen Das en Mees stap voor stap – net zoals het leesniveau van de verhalen zelf.

Das en Mees | Katrien Vandewoude en Leen Van Durme | De Eenhorn
ISBN 9789462917002 | € 19,95 | Vanaf 6 jaar

BOEKENTIPS VAN DE UITGEVERS

OBI EN TITO TAPIR

Ga mee op avontuur met Obi en zijn nieuwe vriend, Tito Tapir. Een fantasierijk verhaal over vriendschap, wilde dieren en spannende reddingsacties. Boordevol tekeningen, spanning en heel veel humor. Voor fans van *De waanzinnige Boomhut*. Auteur Mathilda Masters is bekend van de kinderboekenserie *De keukenprins van Mocano* en van de reeks *321 superslimme dingen die je moet weten*. De grappige illustraties die het verhaal tot leven brengen zijn van Georgien Overwater. Mag absoluut niet in je boekenkast ontbreken!

Obi en Tito Tapir | Mathilda Masters en Georgien Overwater | Lannoo
ISBN 9789401487115 | € 16,99 | Vanaf 8 jaar

KLEINE PAN

Kleine Pan is niet zo groot en sterk als Strong, zijn oudere broer. Liever zit hij rustig in zijn eentje op de Grote Steen, luisterend naar het gezang van de weervogel. Maar op een dag strijken er vreemde bleke kwieten neer in het woud ... Een spannend verhaal over een aapje en een gevaarlijk oerwoud. Het gaat over moed en zelfvertrouwen en kan onzekere kinderen een hart onder de riem steken.

Kleine Pan | Marc de Bel en Nikola Hendrickx | Houtekiet | ISBN9789089249203
€ 15,99 | Vanaf 7 jaar

HET SNOTNEUSVIRUS

Kit Wortel is in tegenstelling tot haar welopgevoede broers en zussen een echte wildebras. Samen met haar boezemvriend Wiete Splinter trekt ze af en toe stiekem op avontuur. Op een dag worden de zussen van Wiete ziek. Ze zijn besmet met het Snotneusvirus, waartegen geen kruid gewassen is. Tenzij een stokoude kluzenaar, helemaal aan de andere kant van de Konijnenberg, een medicijn heeft. Door het hoge tempo en de focus op actie is dit boek ideale lectuur voor snel afgeleide lezers.

De avonturen van Kit Kapoen. Het Snotneusvirus | Marc de Bel | Houtekiet
ISBN 9789089249586 | € 10 | Vanaf 7 jaar

GENOMINEERD

Cindy De la Rivière

SCHOOL: directeur op GO! openluchtschool 't Zwaluwnest in Wachtebeke
FAVORIETE KINDERBOEK: *leorg Idur*, Roald Dahl, De Fontein

'HET WARE BOEK VINDEN VOOR ELKE LEERLING: LEERKRACHTEN SPELEN DAAR EEN BELANGRIJKE ROL IN'

Leerlingen die overstappen van andere scholen, zeggen haar soms: 'Ik las vroeger niet graag, maar nu wel.' Een mooi compliment voor Cindy De la Rivière en haar team. Hoe krijgen ze hun leerlingen zover, daar in 't Zwaluwnest in Wachtebeke?

'We werken projectgebonden en zijn een LIST-school. Vanuit die Lezen IS Top-visie hebben we een aantrekkelijke schoolbib geïnstalleerd. Die zit geïntegreerd in de gang. Kom je onze school binnen, dan is de bib het eerste wat je ziet. Zo word je meteen in ons leesverhaal gezogen. We hebben allerlei genres, net als een sectie voor startende lezers en een volledige weet-jeshoek. Die is onmisbaar voor onze projectwerking.'

ALTIJD IETS NIEUWS

'Elke twee maanden komen er boekenboxen van de bib bij, zodat er altijd iets nieuws te ontdekken is. We labelen en categoriseren onze boeken op dezelfde manier als de bib. Die herkenbaarheid en de transfer naar de openbare bib vinden we belangrijk. We plakken bijvoorbeeld ook het logo van de Anderslezen-app op het boek als de luisterversie beschikbaar is in de Luisterpuntbibliotheek. Zo weten leerlingen met een leesproblematiek dat ze tijdens het LIST-moment met auditieve ondersteuning van de iPad en de Anderslezen-app kunnen lezen.'

'Onze bibouders dragen de bibwerking'

'Onze bibouders dragen de bibwerking. Dat onmisbare groepje grootouders en ouders plastificeert alle nieuwe boeken, zorgt voor de labels, helpt leerlingen met boeken kiezen volgens de vijfvingerregel of zet de ingeleverde boeken terug. Ze komen op donderdag en vrijdag. Dan hangt er een rooster uit in de leraarskamer, waarop de leerkrachten aanduiden wanneer hun klas langskomt. Leerlingen gaan dan per twee nieuwe boeken kiezen. Zo is het nooit te druk en kunnen we ze goed begeleiden.'

VOORKEUREN VAN LEERLINGEN

'Hoe ik kies welke boeken we aankopen? Leerlingen geven hun voorkeuren door, net als leerkrachten. De bib tipt ons ook en verder kopen we de winnaars van de Leesjury altijd aan. De boeken die in de taalmethode aan bod komen, kopen we ook. Als leerlingen zo geprikkeld worden, dan kunnen ze die boeken ook verder lezen. In de klas of thuis.'

'Het team meekrijgen in het LIST-verhaal was gemakkelijk. Samen met de pedagogische begeleiders hebben we leerkrachten gecoacht. Zo raakte het in vier jaar tijd echt verankerd. Dat ons kleuterteam er al langer mee aan het experimenteren was, hielp natuurlijk ook. Onze kleuterjuffen kiezen nu één prentenboek dat ze herhaaldelijk voorlezen en waarrond ze verschillende activiteiten doen. Op het einde kunnen kleuters dan het volledige verhaal vertellen of naspelen aan de hand van de prenten. We ontwierpen ook een letterkennistest. Kleuters die geen tien letters kennen, krijgen een letterboost, een soort van preteaching. Voor wie alle letters kent, voorzien we in een uitdaging.'

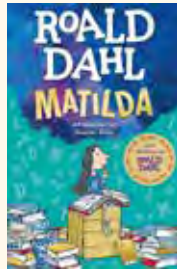

'We zijn best trots op ons leesbeleid. Dat sijpelt overal in door. Zijn we de buitenruimtes aan het uittekenen, dan denken we automatisch aan voldoende leesplekken. Dé succesfactor daarvoor? Durven zeggen wat je verwacht dat er in de klas gebeurt. Maar ook: ondersteunen. Je kan niet alles aan de leerkracht overlaten.'

'De transfer naar de bib vinden we belangrijk.'

'Met de huidige schermmaatschappij vol flitsende beelden biedt een boek tegengewicht. Je eigen fantasie aanspreken, dat gaat beter met een boek dan met een film. Daarom geef ik de leesmicrobe dus door. Ook het begrijpend lezen krikken we momenteel op door de DENK-principes in ons projectwerk te integreren. Iedereen van mijn team gaat ervoor en doet zijn best om het 'ware' boek voor elke leerling te vinden. Net zoals meester Rudy in het tweede jaar voor mij deed. Door me Jeorg Idur van Roald Dahl aan te reiken, maakte hij van mij een lezer.'

IN DE BOEKENKAST VAN JUF CINDY

LESTIPS VAN CINDY

ALTERNATIEVE BOEKENBEURS

Ons zesde leerjaar organiseert een keer per schooljaar een 'boekenbeurs'. Die heeft niets met verkopen te maken. Ze stellen dan hun favoriete boek voor via scènes in LEGO, een quiz of een kijkdoos. Andere klassen komen kijken en maken zo kennis met heel wat leuke boeken. Het levert altijd een fijne interactie tussen leerlingen op.

SCHOOLFEESTWANDELING OP BASIS VAN EEN ZELF-GESCHREVEN BOEK

Voor *Twan de zwaluw maakt een wereldreis* koos elke klas een land. Daar maakte de klas dan een tekening of kunstwerk bij en ze schreven mee het verhaal van Twan. Ouders gingen op wandeling langs de kunstwerken, lazen het verhaal voor en kregen een knapzak met lekkers mee.

UITDAGING: ZELF EEN BOEK SCHRIJVEN

Met een leerling die meer uitdaging nodig had, heb ik een boek geschreven. We inspireerden ons op de layout van Geronimo Stilton en hebben samen foto's gemaakt. Dat boek is echt gedrukt en er zijn een 150-tal exemplaren van verkocht. De leerling in kwestie gaf een auteurslezing en een interview aan de lokale pers.

DE LEESJURY

Maak met je klas deel uit van de **grootste en leukste leesclub van Vlaanderen**. De Leesjury - een initiatief van Iedereen Leest - laat kinderen en jongeren tussen 4 en 18 jaar meelesen als jurylid. De juryleden lezen, bespreken en beoordelen een aantal boeken. Op het einde van het leesjaar stem je voor jouw favoriete boek.

Een leesgroep opstarten op school of in de klas? Steeds meer scholen organiseren zelf een Leesjury-werking. Op deleesjury.be lees je hoe je een groep opstart en krijg je handige tips en tricks. En je vindt er zowel de boeken van dit jaar als die van de vorige edities.

deleesjury.be/alle-winnaars-van-de-leesjury

MISJKA: KLEINE HOUVAST, GROTE TOE- VERLAAT

Hun bijzondere vriendschap en een pluizig dwergkonijn: meer hadden Edward van de Vendel en Anoush Elman niet nodig om *Misjka* te schrijven. 'In het leven heb je veel niet te kiezen, maar wel hoe je met narigheid omgaat', zegt Edward erover. Voor dit boek ontvingen ze de Boon voor kinder- en jeugdliteratuur en een Zilveren Griffel, Annet Schaap kreeg een Zilveren Penseel voor de illustraties. Terecht, omdat ze erin slagen het vluchtelingentema te brengen op een toon en manier die geschikt is voor een jonge leeftijd. Benieuwd hoe je er in de klas mee aan de slag kan? Beste Boekenmeester 2021 Rien Deleu werkte leestips bij het boek uit.

In 2008 schreef Edward van de Vendel samen met de Afghaanse Anoush Elman *De gelukvinder*. Het youngadultboek gaat over de vlucht van Anoush en zijn familie uit hun thuisland en hun verblijf in een asielcentrum. Voor *Misjka* sloegen de twee opnieuw de handen in elkaar. Dit boek is voor veel jongere kinderen dan *De gelukvinder*, maar de personages keren terug. *Misjka* is wel nieuw: een wit dwergkonijn, dat zusje Roya als huisdier kiest voor het gezin. Na vijf jaar rondzwerven van asielcentrum naar asielcentrum hebben ze eindelijk een

verblijfsvergunning en een eigen huis. Het verhaal begint op de dag dat ze in het huis gaan wonen.

'Juist omdat we niet weten wat *Misjka* precies verstaat, is het misschien slim om dingen aan hem te vertellen die eh ... zeg maar ... niet voor iedereen bedoeld zijn.'

(Hamayun, middelste grote broer van Roya)

KONIJN ALS SLEUTELFIGUUR

Iedereen is dol op huisdier *Misjka*. Het dier maakt ook de tongen los. Al gauw krijgt hij verhalen te horen over de vlucht, iets waarover al die jaren niet gepraat werd. Ieder heeft zijn eigen versie, want iedereen heeft de tocht anders beleefd. Zo wordt het konijntje een sleutelfiguur die onverwerkte emoties losmaakt en helpt te verwerken. *Misjka* brengt zachtheid en verbondenheid. Ook in de illustraties van Annet Schaap herken je dat. De op hout geschilderde tekeningen tonen telkens hoe iemand het konijntje knuffelt. Dit verhaal over de liefde voor een huisdier en de vlucht van een gezin uit een oorlogsgebied beroert. Niet evident, om zo een heftig thema behapbaar te maken voor een jong publiek. 'Edward vond de juiste balans', zegt Anoush. 'Hij vroeg naar wat ik in mijn jeugd leuk, grappig of hoopvol had gevonden zonder de zware momenten te romantiseren.' De vloeiende, uitgepuurde taal raakt door haar eenvoud des te dieper. Edward: 'Ik vind *Misjka* literair een van mijn meest gelukke boeken, ja, net omdat het gelaagdheid aan eenvoud paart. Hele ingewikkelde dingen heel simpel opschrijven, daarvoor moet je blijkaar ouder worden.'

VRIENDSCHAP DIE ERTOE DOET

Edward ontmoette Anoush via een online zoektocht naar een minderjarige vluchteling om een verhaal mee te schrijven. Elman – toen nog in volle asielprocedure – zat op school,

waar hij zijn verhaal had verwerkt in een toneelvoorstelling. Hun intense gesprekken duurden anderhalf jaar vooraleer het boek *De gelukvinder* verscheen. Hun sterke band groeide daardoor fel. 'Ook als schrijver moet je ooit een boek maken dat meer betekent dan het verhaal. *De gelukvinder* en *Misjka* proberen dat al, maar ik blijf zoeken naar wat er echt toe doet. Anoush is veel dapperder dan ik en dwong me bij elk van zijn verhalen tot de gedachte: had ik dat ook gedurfd? Na *De gelukvinder* was ik daar nog niet mee klaar.' *Misjka* is een viering van hun vriendschap, zeggen ze.

DIEREN ALS SPIEGEL

Ook Edwards nieuwste en honderdste boek *Gelukkig en blij* gaat over de lichtpuntjes, in deze tijden van woede, onbegrip en miljoenen meningen. Het speelt zich af op een zorgboerderij, een plaats waar mensen revalideren. Maar het zijn de dieren die met de aandacht gaan lopen: allemaal hebben ze iets te verwerken. Zo is er een ezel die worstelt met zijn identiteit en zich de naam Aquamarijn aanmeet. Dieren als Goudvis en Dwergkonijn en de katten Hassan en Hannes filosoferen

er duchtig op los. Het resultaat is een feestelijke en weelderige poëziebundel waarin dieren het geluk proberen te verwoorden. 'Roodborstjes zijn soldaatjes van het geluk/ Ze schieten dat wat triest is stuk /door eventjes te verschijnen als een vogelvormig bommetje/ en daarna te verdwijnen.' Geen menselijke eigenschap is dieren vreemd in de dichtbundel. Maar Edward verrast je door de traditionele eigenschappen die mensen aan dieren toeschrijven, te doorbreken. De ezel is niet koppig en de kat heeft een andere rivaal gekozen dan de hond. Door te spelen met de beeldspraak uit de dierenwereld, zet hij aan tot nadenken. Zo vormen de dieren een spiegel en een zachte toetssteen.

Bronnen:

- Steyaert, K. (2023, 18 februari). 'We hebben geen talent voor pessimisme'. De Standaard.
- Joossen, V. (2023, 29 juli). Opgelet, er lezen kalfjes mee: waarom we zo geprikkeld zijn door dieren in jeugdboeken. De Morgen.
- van de Vendel, E. (z.d.). *Misjka*. Edward van de Vendel. Geraadpleegd op 8 augustus 2023, van <https://www.edwardvande Vendel.nl/boeken/misjka>
- Klara. (2023, 31 maart). *Misjka* wint Boon voor Kinder- en Jeugdliteratuur. Geraadpleegd op 8 augustus 2023, van <https://klara.be/luister/select/espresso/misjka-wint-boon-voor-kinder-en-jeugdliteratuur>

5 LESTIPS VAN MEESTER RIEN

RIEN DELEU, ondersteunende leerkracht voor het derde leerjaar op Vrije Basisschool De Revinze in Torhout:

'Het verhaal van Misjka zorgt bij veel jonge kinderen voor een zweem van herkenning. Zich hechten aan een huisdier is nu eenmaal heel universeel. Moeten vluchten en ergens opnieuw beginnen is dat voor veel kinderen niet. Het boek *Misjka* biedt kansen om de situatie van vluchtelingenkinderen in ons land uit te pluizen op een speelse, maar toch heel zinvolle manier.'

1 Filosoferen

Roya en haar broers verhuisden heel vaak. Daardoor konden ze zich nooit echt thuis voelen.

- Wat is dat: een thuis? Is het een plaats? Een gevoel?
- Kan je je op meer dan één plaats thuis voelen?
- Waarom zou Roya het zo moeilijk vinden om zich ergens thuis te voelen?

2 Drama: tadaa!

Roya is helemaal gek op Misjka en leert hem muisstil op haar hoofd zitten.

- Per twee. Een iemand speelt Roya (de dierentemmer), de ander speelt een zelfgekozen dier.
- Elk groepje spreekt een aan te leren trucje af en ze oefenen het uitbeelden hiervan. Ze doen dat zonder woorden. Bijvoorbeeld: iemand leert zijn olifant dansen of leert zijn ratje kopstand.
- Laat de klasgroep raden welk dier wordt uitgebeeld en welk trucje het dier toont.

3 Woord en beeld: 'Gezocht!'

De leerlingen fantaseren dat hun huisdier/broer/zus/mama ... verdwenen is.

- Maak net als de broers uit het verhaal een opsporingssaffiche.
- Zorg voor een duidelijke tekening van de vermiste.
- Schrijf een zin onder je tekening: 'Ik hou zoveel van , omdat ...
De leerlingen verzinnen zelf een reden.

4 Klasgesprek: kiezen is verliezen

Roya's familie maakt een vuurtje om warm te blijven. Als het hout op is, verbranden ze heel wat andere dingen. Zelfs Roya's mooiste foto.

- Kinderen krijgen de vraag: 'Je moet een vuur maken met alles wat je hebt en je mag maar één voorwerp houden. Wat zou dat zijn? Waarom?'

5 Gelijkenissen en verschillen

Roya en haar broers krijgen Misjka haast niet terug van mevrouw Slagmolen. Ze was geschrokken omdat ze er wat anders uitzien. Toch is daar geen reden toe.

- Per twee.
- Voorbereiding: duo's krijgen een blad papier en twee stiften. Aan de voorkant schrijven of tekenen ze gelijkenissen tussen elkaar, op de achterzijde schrijven ze verschillen op.
- Overloop elk groepje. Doe een 'gelijkenissen-rondje' en daarna een 'verschillen-rondje'. De leerlingen mogen geen enkel antwoord twee keer geven.

Je bent mijn zusje

Hamayun vertelt over de lange tocht van Afghanistan naar Nederland:

'Je was nog heel klein, Roya. Je viel vaak op papa's schouders in slaap. Of op mijn rug. Dan voelde ik je langzaam steeds zwaarder worden.'

'Jij was toch ook nog maar elf? Of twaalf? Toen was je toch helemaal niet zo sterk?'

'Ja. Maar jij bent mijn zusje.'

'Hoe bedoel je? Gewicht is gewicht, het maakt toch niet uit of iemand familie van je is?'

'Natuurlijk wel.'

'Huh?' zei ik. 'Snap jij het, Misjka?'

BOEKENTIPS VAN DE JURY

VANDAAG HOUD IK MIJN SPREEKBEURT OVER DE ANACONDA

Heb jij al eens een spreekbeurt gehouden? Misschien ging het wel over een dier. Vaak kiezen we voor dezelfde dieren, zoals konijnen, honden of dolfinnen. De dieren in dit boek vinden dat het beter kan. Daarom houden ze nu zelf spreekbeurten over andere dieren. De regenworm vertelt over de anaconda. De kerkuil neemt de Tasmaanse duivel voor zijn rekening. Een vlot leesbaar boek waar je heel wat kinderen mee aan het lezen krijgt!

Vandaag houd ik mijn spreekbeurt over de anaconda | Bibi Dumon Tak en Annemarie Van Haeringen | Querido
ISBN 9789045128276 | € 18,99 | Vanaf 7 jaar

ZEEVONK

Lena's vissersvader verongelukt met zijn twee kompanen op zee. Wanneer hun begrafenisboot wordt opgeschrikt door een donkere schim, raakt Lena overtuigd dat er een wezen haar papa heeft gedood. Een magisch-realistisch coming-of-ageverhaal over rouw: een prachtige gespreksopener mét een gelijknamige langspeelfilm.

Zeevonk | Wendy Huyghe | Pelckmans
ISBN 9789464019513 | € 17 | Vanaf 12 jaar

DIEP IN DE ZEE

Voorleesverhalen zijn goud waard in elk klaslokaal, zeker als ze volledig op rijm geschreven zijn. Daarom is *Diep in de zee* warm aanbevolen aan iedere leerkracht in de kleuter- of lagere school. Elk verhaal gaat over een vis met een heel eigen karakter: van Harry de haai die op zoek gaat naar stilte, tot Sally Snoepbaars die niet vrolijk wordt van haar dieet. Vrolijk en grappig, maar ook altijd met een leuke knipoog naar herkenbare dromen, verlangens en ergernissen.

Diep in de zee - vrolijke verzinsels over vin-nige vissen | Valerie Eyckmans en Ruth De Jaeger | De Eenhoorn | ISBN 9789462916944
€ 20,95 | Vanaf 3 jaar

BOEKENTIPS VAN DE UITGEVERS

DE REIS VAN NOAH

De Tweede Wereldoorlog hangt als een donkere wolk boven Londen. Als zijn vader naar het front trekt, belooft Noah hem dat hij hun hond Winn zal beschermen. De regering adviseert om alle huisdieren af te maken en veel mensen doen dat. Maar Noah niet, hij heeft gehoord over een gravin die dieren opvangt. Hij loopt weg van huis en neemt zoveel mogelijk andere dieren mee, zelfs een gevaarlijke python en een ezel. Met een oud bootje begint de lange reis over de Thames. Kan Noah de dieren een veilig heenkomen bieden bij de gravin?

De reis van Noah | Phil Earle | KokBoeken-centrum | ISBN 9789026625817 | € 19,99
Vanaf 10 jaar

DE WIP

Balanceren op een wip is helemaal niet zo saai als het lijkt. Er zijn zo van die dagen dat je er de meest fantastische avonturen op beleeft... Een hilarisch stapelverhaal in beeld. Bij elke pagina word je telkens meer verrast door de gekke personages die allemaal hun plekje proberen te veroveren op dat ene speeltuig: van gemaskerd varken tot Elvis, van walvis tot dino. Evenwicht valt soms ver te zoeken, spelplezier is er des te meer! De tekenstijl van Joaquin Camp creëert een dynamische fantasiewereld waar je op slag vrolijk van wordt.

De wip | Joaquin Camp | TIPTOE Print
ISBN 9789463880589 | € 17 | Vanaf 2 jaar

ONDERTUSSEN OP AARDE

Oliver Jeffers laat op subtiele wijze zien dat onze plaats in de tijd en ruimte maar betrekkelijk is, en tegelijkertijd dat 'het verschil maken' op kleine schaal begint. Tijd en plaats worden in dit unieke prentenboek op een bijzondere wijze gecombineerd (een reis naar Pluto zou 11.000 jaar duren!). Voor nieuwsgierige kinderen vanaf 7 jaar.

Ondertussen op aarde | Oliver Jeffers
De Fontein | ISBN 9789026164699 | € 16,99
Vanaf 7 jaar

DE UITREIKING

Dankzij de gulle medewerking van Vlaamse kinder- en jeugdboekenuitgevers ontvingen de drie laureaten een boekenpakket, naast deze waarderende prijs. Een filmploeg legde de feestelijke uitreiking vast op beeld. Boekenjuf Maaïke Verstraete kreeg een pakket met 100 boeken. De laureaten Natalie Van Den Bergh en Lieselot Vannieuwenhuysse ontvingen een rijke aanvulling voor hun schoolbibliotheek. De overige genomineerden kregen een leespakket toegestuurd.

‘Goed lezen is de beste basis om goed te leren. Nederlands is de sleutel tot alle andere kennis. Je mag het belang van een goede boekenjuf dus niet onderschatten. Sterke boekenjuffen en -meesters kunnen leerlingen en collega’s - maar hopelijk ook veel ouders - inspireren. Boeken en lezen zijn niet alleen voor op school. Wie het goed voorheeft met de toekomst van zijn kinderen, die is ook thuis zoveel mogelijk bezig met lezen en Nederlands.’

Ben Weyts – Vlaams minister van Onderwijs

Bekijk de interviews met de drie laureaten 2023 en de collega’s die hen nomineerden. Je vindt er ook sfeerbeelden van de uitreiking.

cultuurkuur.be/boekenjuf2023

NETWERK LEZEN OP SCHOOL. DOE JE MEE?

Leerkrachten zijn dé belangrijkste schakel in het leesbeleid op school. Het Netwerk Lezen op School verenigt netoverschrijdend leerkrachten die zich willen vastbijten in leescompetentie en in het werken met boeken in en buiten de klas. De netwerkmomenten bieden mogelijkheden tot uitwisseling, boeiende sprekers en ondersteunend materiaal. Want hoe meer leerkrachten het belang en de rol van boeken en lezen delen, hoe meer leerlingen met het leesvirus kunnen besmet worden.

cultuurkuur.be/lezenopschool

Colofon

Beste Boekenjuf/meester 2023 is een publicatie van CANON Cultuurcel, Departement Onderwijs en Vorming.

Coördinatie Beste Boekenjuf/meester

Caroline Roelants, Nele Maes, Dirk Terry (CANON Cultuurcel) en Sylvie Dhaene (Iedereen Leest)

Journalistieke verslagen

Veerle Vanbuel

Tekstredactie

Nele Maes

Fotografie

Veerle Vanbuel en aangeleverd door scholen en organisaties
Illias Teirlinck (p. 9), Michiel Devijver (p. 34-37)

De juryleden voor de editie 2023

Cherline De Maeght (Klasse)
Trui De Waele (Beste Boekenjuf 2022)
Ingrid Ocket (Onderwijsinspectie)
Elly Simoens (Uitgeverij De Eenhoorn)
Margot Van Dingenen (Iedereen Leest)
Iris Vansteelandt (AP Hogeschool)
Julie Verhaert (Pelckmans Uitgevers)

Het middenkatern bevat de leeskaarten

De leeskaarten zijn een instrument om leestips en leeservaringen te delen. Ze helpen om over boeken in gesprek te gaan. Je kan de kaarten kopiëren of downloaden en verder verspreiden.
Origineel concept: Heidi Desmet (GO!), Steven De Laet (OVSG), Elke De Swert, Brunhilde Foulon (AHOVOKS), Bart Masquillier (Katholiek Onderwijs Vlaanderen) en Saskia Timmermans (lerarenopleiding Odisee) onder begeleiding van Daniëlle Daniels en Dirk Terry.

Illustratie leeskaarten 2023: Sassafra De Bruyn

Wettelijk depot

D/2023/3241/299

Verantwoordelijke uitgever

Ann Verhaegen
Secretaris-generaal
Departement Onderwijs en Vorming
Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel

Beste Boekenjuf/meester is een initiatief van CANON Cultuurcel in samenwerking met Iedereen Leest en Vlaamse kinder- en jeugdboekenuitgevers. Met dank aan de volgende uitgeverijen voor de geschonken boeken: Clavis Uitgeverij, De Eenhoorn, Pelckmans Uitgevers, Standaard Uitgeverij, TIPTOE Print, Uitgeverij Lannoo, Veen Bosch & Keuning Uitgeversgroep.

Dit magazine en eerdere edities kan je gratis downloaden en bestellen op vlaanderen.be/publicaties (zoeken op zoekterm 'boekenjuf').

Wie wordt de nieuwe Boekenjuf of Boekenmeester?

Wie tilt het leesonderwijs op jouw kleuter- of lagere school naar een hoger niveau? Ken je iemand met een passie voor (voor)lezen? Iemand die warm wordt van een diverse en actuele boekenhoek? En die het leesbeleid sterk uitdraagt? Kortom, wie wakkert in jouw team het leesvuur aan?

Signaleer ons dit talent op cultuurkuur.be/boekenjuf. Deelnemen kan tot 15 december. Wie weet wint hij of zij wel een boekenpakket van 100 boeken als Beste Boekenjuf/meester. Alleszins krijgt hij/zij een bericht over de pluim die jij gegeven hebt.

CULTUUR**KUUR**.BE

daar vinden **cultuur**
en **onderwijs** elkaar

Surf naar cultuurkuur.be
voor inspiratie, partners en subsidies

CANON
CULTUURGEL

Vlaanderen
is onderwijs & vorming